

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Fylla i-teckningar och mallar, utvecklande eller hämmande?

- En uppsats om pedagogens roll i barns bildskapande i förskolan

Michaela Ek & Stina Nilsson

LAU 390

Handledare: Joakim Forsemalm

Examinator: Beatrice Persson

Rapportnummer: HT12-6030-19

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Fylla i-teckningar och mallar, utvecklande eller hämmande?

Författare: Michaela Ek, Stina Nilsson

Termin och år: Hösttermin 2012

Kursansvarig institution: (För LAU390/LAU395/LSÄ600: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap)

Handledare: Joakim Forsemalm

Examinator: Beatrice Persson

Rapportnummer: HT12-6030-19

Nyckelord: skapande, bild, bildskapande, fylla i, utveckling, kreativitet, fantasi, mallar

Sammanfattning

Syfte Syftet med undersökningen är att ta reda på hur pedagogens förhållningssätt till ett material påverkar vilka konsekvenser det får för barnen, med inriktning på fylla i-teckningar och mallar.

Huvudfråga Vi har valt att utgå ifrån tre huvudsakliga frågeställningar som lyder:
-Hur arbetar pedagoger med mallar och fylla i-teckningar?
-Hur förhåller sig pedagoger till mallar och fylla i-teckningar?
-Hur kan dessa material påverka barnen i deras utveckling av bildskapandet?

Metod och material Vi har valt att använda oss av metoderna samtalsintervju och enkätundersökning. Åtta pedagoger från olika kommuner deltog i undersökningen som syftade till att lyfta deras tankar kring dessa material.

Resultat I resultatet visade det sig att alla pedagoger kunde se både för- och nackdelar med mallar och fylla i-teckningar. Hur de olika förskolorna erbjöd och använde sig av dessa material var mycket olika, alla ansåg dock att bildskapande är viktigt för barn.

Betydelse för läraryrket Att pedagoger erbjuder barn möjlighet till att utveckla bildskapandet är väsentligt för att detta ska ske. För att inspirera barnen i skapandet bör pedagogen ta tillvara det som barnen finner intressant och spännande. Det är väsentligt att det är utifrån barnen som aktiviteter väljs och att det finns material tillgängligt som både kan utmana bildskapandet samt uppmuntra till socialt samspel.

Innehållsförteckning

1.0 Inledning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
2.0 Syfte.....	5
2.1 Frågeställningar.....	5
3.0 Teoretisk anknytning.....	5
3.1 Bildskapande.....	5
3.1.1 Vygotskij och det sociokulturella perspektivet.....	5
3.1.2 Pedagogens roll.....	6
3.1.3 I förhållande till fylla i-teckningar och mallar.....	7
3.1.4 Styrdokument.....	8
3.2 Tidigare forskning.....	9
3.3 Populärkultur.....	10
4.0 Metoder och tillvägagångssätt.....	11
4.1 Samtalsintervjuer.....	11
4.2 Enkäter.....	11
4.3 Avgränsningar och urval.....	12
4.4 Tillvägagångssätt.....	12
4.5 Material.....	14
4.6 Etiska hänsyn.....	14
5.0 Resultatredovisning.....	15
5.1 Presentation av respondenterna.....	15
5.2 Tabell.....	15
5.3 Resultat.....	15
6.0 Analys.....	18
6.1 Barns bildskapande ur pedagogernas och ett sociokulturellt perspektiv.....	18
6.2 Pedagogen roll.....	20
6.3 För- och nackdelar med fylla i-teckningar och mallar.....	22
6.4 Slutanalys.....	23
7.0 Diskussion.....	24
7.1 Barns bildskapande ur pedagogernas och ett sociokulturellt perspektiv.....	24
7.2 Pedagogen roll.....	25
7.3 För- och nackdelar med fylla i-teckningar och mallar.....	25
7.4 Frågeställningar.....	26
7.5 Slutdiskussion.....	27
8.0 Referenslista.....	30
9.0 Bilagor.....	31
9.1 Enkät- och intervjufrågor.....	31
9.2 Intervjuer – Svar.....	32
9.3 Enkäter – Svar.....	40
9.4 Exempel på ritschema.....	44
9.5 Länk till hemsida med fylla i-teckningar.....	44

1.0 Inledning

Ett barn sitter med en vuxen vid ett bord för att rita bilder till en saga som handlar om Pippi Långstrump. Barnet vill rita en bild på Herr Nilsson och springer och hämtar en fylla i-teckning med honom som motiv. Den vuxne frågar barnet om de ska rita en egen Herr Nilsson istället för att fylla i honom på en färdig teckning. Barnet svarar då att han inte kan rita lika fint som på fylla i-teckningen.

Är fylla i-teckningar hämmande för barns bildskapande och utveckling av den egna fantasin och kreativiteten? Hur ska pedagoger förhålla sig till barns lust till att fylla i färdiga teckningar samt barns strävan efter att resultatet ska bli fint? Hör fylla i-teckningar hemma i förskolan där pedagogerna ska sträva efter att varje barn får utvecklas inom bildskapande eller är det ett överflödigt material som hämmar barnen?

1.1 Bakgrund

Fantasi och kreativitet, flum eller livsavgörande egenskaper? Lev S Vygotskij menar att fantasi bygger på barnets erfarenheter och är därför förankrat i barnets verklighet. Han menar alltså att barnets fantasi, som präglar dess skapande och lek, alltid grundas i barnets erfarenheter och att fantasin inte kan uppstå ur tomma intet. Den bygger istället på att vi plockar delar av våra erfarenheter och verklighet för att sätta dem samman till något nytt (Vygotskij, 1995, s.19). På så sätt kan vi skapa oss en uppfattning om något som vi inte sett i verkligheten, vilket ger oss möjlighet att tillgodose oss information utanför våra egna snäva erfarenheter. Vygotskij menar alltså att fantasin och erfarenheter har ett samband, genom erfarenheter får vi mer fantasi och genom fantasi kan vi tillgodose oss fler erfarenheter som inte är tillgängliga i vår vardag (Vygotskij, 1995, s. 22). Till exempel när vi läser i tidningen om en storm som drar in över ett annat land och ödelägger bostadsområden så skapar vi oss en uppfattning om hur det ser ut. Detta gör vi genom att lägga samman våra erfarenheter kring väder och förstörda hus och fantisera över hur det kan se ut i verkligheten. Kreativitet, enligt Vygotskij, är när vi skapar något nytt, vilket kan vara allt från en ofärdig idé till att bygga något eller vidareutveckla ett ting, till exempel från en hydda till ett hus (Vygotskij, 1995, s. 11). Kreativitet och fantasi är alltså två viktiga komponenter i vår tillvaro eftersom vår den är uppbyggd tack vare dessa egenskaper.

I förskolans styrdokument, Lpfö 98 reviderad 2010, står det att "Förskolan ska ge barnen stöd i att utveckla en positiv uppfattning om sig själva som lärande och skapande individer." (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 7). Här bli alltså människan erkänd som en skapande varelse för vilken det är viktigt att tro på sin egen skapande förmåga. Förskolan har i uppdrag att främja detta och arbeta med skapande, frågan blir då på vilket sätt? Det står också i läroplanen att barnen i förskolan ska få stöd i att börja lita på sin egen förmåga när det kommer till att lära och handla utifrån olika aspekter, bland annat utifrån den estetiska aspekten. (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 7) Alltså bör pedagogerna arbeta med bildskapande för att främja barnens tillit till sitt eget skapande och på så sätt ge barnen utrymme för utveckling inom de estetiska uttrycksformerna.

Anledningen till att vi valt att undersöka hur pedagoger arbetar med fylla i-teckningar och hur pedagogerna tänker kring deras existens är för att vi stött på dem som ett bildskapande material i förskolan. Frågor om hur de påverkar barnens tilltro till det egna skapandet samt varför pedagoger varit negativa till dem som material ligger till grund för hur vi tänkt kring undersökningen. Vi var nyfikna på varför vissa pedagoger väljer att ha dem i förskolan och

varför vissa valt att ta bort dem helt. I vissa fall har vi upplevt att pedagoger har negativa tankar kring dem men trots detta har de ändå valt att ha dem tillgängliga i sin verksamhet.

2.0 Syfte

Syftet med undersökningen är att ta reda på hur pedagogens förhållningssätt till ett material påverkar vilka konsekvenser det får för barnen, med inriktning på fylla i-teckningar och mallar.

2.1 Frågeställningar

- Hur arbetar pedagoger med mallar och fylla i-teckningar?
- Hur förhåller sig pedagoger till mallar och fylla i-teckningar?
- Hur kan dessa material påverka barnen i deras utveckling av bildskapandet?

3.0 Teoretisk anknytning

I detta avsnitt kommer vi att presentera den litteratur som vi senare i analys och diskussion kommer att hänvisa till och som även varit vår teoretiska bakgrund inför och under undersökningen. Litteraturen kommer att presenteras under olika rubriker som rör olika områden inom ämnet bildskapande och förskolan. Dessa rubriker är "Bildskapande", "Tidigare forskning" och "Populärkultur". Till rubriken "Bildskapande" ingår underrubrikerna "Vygotskij och det sociokulturella perspektivet", "Pedagogens roll", "I förhållande till fylla i-teckningar och mallar" samt "Styrdokument". Vi har valt att utgå ifrån det sociokulturella perspektivet eftersom vi under vår utbildning kommit i kontakt med detta och funnit att det överrensstämmer med hur vi vill arbeta som pedagoger. Vi kommer nedan att presentera mer ingående vad det sociokulturella perspektivet kan innebära för det bildskapande barnet samt pedagogens roll. Vi utgår också ifrån läroplanen som påverkar pedagogens roll som vi anser avspeglas i barnens utveckling och lärande. Därför lyfter vi litteratur som behandlar på vilket sätt pedagogens roll påverkar miljöns utformning och vilka aktiviteter barnet möter under sin dag på förskolan.

Under rubriken "Tidigare forskning" presenteras en avhandling skriven av Eva Änggård samt en uppsats skriven av Susanne Nilsson och Marina Wikström. Dessa texter berör tidigare forskning samt fler synsätt på fylla i-teckningar och mallars existens i förskolan. Änggårds avhandling berör och problematiserar också att den vuxnas syn på skapande inte alltid stämmer överens med barnets synsätt. Vi har valt att lyfta detta för att synliggöra barnperspektivet på bildskapandet i förskolan.

Den sista rubriken är "Populärkultur" där vi presenterar litteratur som tar upp den populärkultur som barnen är intresserade av. Med populärkultur menar vi, i denna uppsats, det som barn möter i media och leksaker, till exempel Disneyfigurer och Hello Kitty. Detta har vi valt att lyfta på grund av att barnens intresse för denna populärkultur tar de med sig in i förskolan. Det som barnen är genuint intresserade av är för dem meningsfullt och är därför av vikt när det kommer till barns intresse för fylla i-teckningar.

3.1 Bildskapande

3.1.1 -Vygotskij och det sociokulturella perspektivet

Gunn Imsen skriver att enligt det sociokulturella perspektivet är lärande en social aktivitet där barnen ingår i ett samspel. Det kan handla om samspel mellan barn och bild, barn och barn eller barn och andra olika artefakter (Imsen, 2005, s.307). Det sociokulturella perspektivet

härstammar från Vygotskij's teorier om barns lärande och har på senare år utvecklats och moderniserats. Imsen skriver att Vygotskij anser att utveckling består av både miljöpåverkan och kultur samt de sociala sammanhang som barn ingår i. Det är genom det sociala som barn tillägnar sig språket och Imsen skriver att, enligt Vygotskij, är språket som byggstenar för det egna tänkandet (Imsen, 2005, s.314-315). Genom att bygga upp ett eget tänkande får barnen möjlighet att reflektera över sig själva och senare styra det de vill göra eller skapa. Som exempel tar Imsen upp att ett litet barn först gör en teckning och sedan ser vad det blir och kan berätta om det, ett äldre barn kan i förväg bestämma vad det ska teckna (Imsen, 2005, s. 314).

"Barns ritande utgör [...] den främsta formen av skapande i tidig ålder" skriver Vygotskij (Vygotskij, 1995, s. 87). Vygotskij skriver om barns bildskapande som fyra stadier i en utvecklingsserie. Det första stadiet är det han kallar för Schematisk avbildning (Vygotskij, 1995, s. 88). Det som är karakteriserat i detta stadium är att barnen tecknar utefter vad de minns om föremål och det som de anser är viktigast att få med. Det saknas även ofta till exempel kroppsdelar när barnen ritar i detta stadium, så kallade huvudfotingar är typiska att rita för barn som befinner sig här skriver Vygotskij. "När barnet ritar förmedlar det i bilden vad det vet om föremålet, och inte vad det ser" (Vygotskij, 1995, s. 88-90) skriver Vygotskij sedan och menar att det egentligen handlar om en uppräkningslista av vad det vet om något och inte en så naturtrogen bild som möjligt. Han refererar till Sully som skriver att barnet är symboliskt i sitt skapande och bara vill skapa en ungefärlig bild av vad föremålet egentligen är (Vygotskij, 1995, s. 89).

I nästa utvecklingsstadium skriver Vygotskij att barnet börjar sträva efter att det de ritar ska vara mer verklighetstroget. Det liknar på många vis fortfarande det första steget i utvecklingen men den markanta skillnaden är att barnet i detta stadium är mer noggrann med detaljer. Huvudfotingarna övergår här till att få en kropp och sina kroppsdelar mer verklighetstroget utplacerade menar Vygotskij (1995, s. 91). I det tredje stadiet har barnet övergett de schematiska avbildningarna och istället börjat gå mot ett mer verklighetstroget avbildande. Ännu är de dock endimensionella teckningar skriver Vygotskij och han menar också att det är få barn som tar sig vidare till nästa stadium utan hjälp eller undervisning. Detta stadium innebär att barnen börjar avteckna föremål i ett flerdimensionellt spann som ger ett verklighetstroget intryck. Barnet använder sig av perspektiv och skuggning för att ge teckningen ett djup, visa rörelse och ge bilden ett "mer eller mindre fullständigt plastiskt intryck" (Vygotskij, 1995, s. 91).

Vygotskij skriver även att det är barnens eget intresse som måste få styra deras egen utveckling i bildskapandet. Han skriver att skapande aktiviteter inte kan tvingas på barn om det inte finns något intresse för detta (Vygotskij, 1995, s. 96). Vygotskij betonar även hur viktigt det är att pedagoger arbetar för att hjälpa barn att utveckla sitt skapande och sin fantasi och kreativitet då detta är förmågor som är mycket viktiga att behärska längre fram i livet (Vygotskij, 1995, s.100). Vygotskij lyfter också att fantasin tydligt hör ihop med minnen, verkligheten och erfarenheter. Han skriver att ju mer erfarenheter ett barn får dess större blir dess fantasi. Han skriver även att det är pedagogers uppgift att ge barnen möjlighet till att erfar så mycket som möjligt för att de ska få en bred bas att grunda sin fantasi på (Vygotskij, 1995, s. 19-20).

3.1.2 Pedagogens roll

Stina Braxell påpekar hur viktigt det är att en pedagog inte påverkar barnen för mycket i deras skapandeprocesser. Hon betonar att det kan vara hämmande för barnen om pedagogerna visar

"hur" de ska använda ett material istället för att vänta en stund extra så att barnen själva får undersöka saken (Braxell, 2010, s. 62-65). Hon skriver om hur minsta lilla ord eller inlägg från en pedagog kan påverka barnen till ett helt annat skapande än vad de hade gjort om pedagogen varit tyst. Vid vissa tillfällen, tillägger hon, kan det dock behövas ett ord eller en påverkan från pedagogen för att barnen ska komma igång i sitt skapande och göra sina egna associationer. Hon lyfter även att det är viktigt att som pedagog reflektera över vilka misstag vi begår och hur vi skulle kunna göra annorlunda nästa gång (Braxell, 2010, s. 65). Braxell skriver även om, utan att nämna just dessa ord, att man som pedagog behöver utmana barnen i deras närmsta utvecklingszon genom att ibland ge dem idéer eller kunskap om nya tekniker eller liknande material som kan hjälpa dem att ta deras skapande till nästa nivå (Braxell, 2010, s. 66). Olga Dysthe skriver om den närmsta utvecklingszonen och refererar då till Vygotskij, då detta från början är hans teori. Den närmsta utvecklingszonen omfattar det som ett barn klarar av med hjälp från till exempel en pedagog och i detta område är det väsentligt att pedagoger utmanar barnet för att det ska gynna deras utveckling (Dysthe, 2003, s.80-82). Även Barnes trycker på att pedagogen har en väsentlig roll och måste utmana och hjälpa barnet vidare för att det ska kunna utveckla sitt bildskapande genom att erfara material och lära sig att använda dem (Barnes, 1994, s.27).

Braxell kommenterar även att det spelar stor roll för barnens skapande hur pedagoger bemöter de bilder och föremål som barnen utformar. Hon lyfter fram vikten av att kommentera på ett sätt som lyfter barnen och låter dem gå vidare i sin utveckling istället för på ett sätt som ger barnen opassande ramar till varför de skapar och för vem. Hon skriver att det finns risker med att säga "Vad fin! Vad är det för något? Vem är den till?" för att pedagogen då ger barnen en bild av att de skapar för någon annans skull än deras egen (Braxell, 2010, s. 70). Hon anser istället att pedagoger ska kommentera barns bilder med ord som genomstrålas av en ärlig nyfikenhet, så som "vill du berätta om den för mig?" (Braxell, 2010, s. 72). Hon menar att detta är ett sätt att hjälpa barnen att utveckla sitt bildskapande. Andra kommentarer som hon menar kan vara hämmande för barnens självförtroende och utveckling är sådana som får barnen att känna att de inte äger sin bild själva och inte får lov helt att uttrycka de som de hade tänkt göra. Istället blir de rättade och får känslan av att pedagogen bestämmer vad de ska teckna och hur det ska se ut (Braxell, 2010, s 70-74).

Ann Åberg och Hillevi Lenz Taguchi skriver om miljöns betydelse för barns skapande. De skriver att pedagoger måste skapa en bra pedagogisk miljö som inspirerar och uppmuntrar barn till att skapa. De talar om hur miljön måste skapas utefter vad barnen tycker är intressant och inspirerande, dessa miljöer måste även förändras när barngruppen är ny eftersom varje barngrupp har olika intressen och finner inspiration i olika ämnen och artefakter (Åberg och Lenz Taguchi, 2005, s.27-34). Även Läroplanen, Lpfö 98, trycker på att miljön i förskolan ska vara "öppen, innehållsrik och inbjudande" och att det är utifrån barnens intressen som miljön ska utformas (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 9).

3.1.3 I förhållande till fylla i-teckningar och mallar

Barnes skriver om hur färdigt material som en pedagog har förberett och som har ett redan angivet resultat kan ge barnen en "tro på att det finns ett rätt sätt att skapa konst på" (Barnes, 1994, s.30). Han påstår även att aktiviteter som dessa, där alla barn skapar en produkt som i princip ser lika dana ut, kan resultera i "att all deras uppfinningsrikedom och kreativitet dödas" (Barnes, 1994, s.30). Han tar även upp hur mallar påverkar barnen i deras bildskapande utveckling. Han skriver att pedagoger ofta ger mallar eller teckningar att fylla i till barnen för att barnen då känner att de skapat något fint som de kan vara nöjda med. Barnes skriver att buskapet till barnen blir att de ska rita en teckning som är tillräckligt bra så att den ser ut att

kunna vara gjord av en vuxen. Han diskuterar hur dessa mallar och fylla i-teckningar kan hämma barnen i deras utveckling av bildskapandet och att "mallar är ett sätt att hålla [barn] sysselsatta utan att behöva lära dem konstnärligt skapande" (Barnes, 1994, s.31-32).

Barnes lyfter även fram att mallar kan istället för att hjälpa barnet att uttrycka sig hindra barnet från att illustrera sin egentliga tanke med bilden. Han skriver om att barn illustrerar sina upplevelser på ett väldigt annorlunda vis gentemot hur vuxna gör och att vi som vuxna måste lära oss eller tänka på att se på bilderna från barnets perspektiv. Barnes skriver "Att sätta upp vuxna normer som de rätta är att starkt undervärdera vad barn kan göra" och menar att vi vuxna kan hindra barnen i deras utveckling genom att bedöma barnens teckningar ur ett vuxet perspektiv (Barnes, 1994, s.33).

Även om Barnes till största delen förhåller sig kritiskt till mallar och fylla i-teckningar lyfter han fram att det även finns positiva sidor. Han skriver att så länge inte den slutgiltiga produkten är förutbestämd enligt vuxna normer så kan mallar användas på ett kreativt sätt. Han skriver att även fylla i-teckningar kan användas kreativt "om barnen förändrar det som redan är tecknat" och gör någonting utöver den förutbestämda bilden (Barnes, 1994, s. 34). Dock finns det en risk, enligt Barnes, att barns självförtroende och kreativitet kan skadas av att de får använda förutbestämda mallar. Han menar att de då kan lära sig att sträva efter det som ses vara det rätta av vuxna och vill ge pedagogen vad hon vill ha. På detta vis menar Barnes att pedagogen tar ifrån barnen deras individualitet i skapandet och hindrar dem från att uttrycka det de egentligen behöver eller vill (Barnes, 1994, s 34).

Han lyfter slutligen att det är viktigt att pedagoger fokuserar mer på processen i barnens skapande istället för på den slutgiltiga produkten. Detta för att de ska kunna hjälpa barnen istället för att hindra dem att skapa fritt och använda sin kreativitet (Barnes 1994, s.38).

3.1.4 Styrdokument

I Lpfö 98, reviderad 2010, står det att förskolan ska arbeta för att alla barn:

- utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama,
- utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap"

(Skolverket, 1998, reviderad 2010, s. 10)

Det står även att pedagogerna ska arbeta för att utveckla en miljö som ger alla barn möjlighet till detta och att de ska se till att varje barn blir stimulerat och utmanat i den grad som det barnet kräver (Skolverket, 1998 reviderad 2010). Även Braxell lyfter att pedagogerna måste erbjuda barnen en miljö som ger dem möjlighet att utvecklas och uppnå de mål som finns i läroplanen. Hon skriver också att med hjälp av bildskapande kan pedagoger uppnå många fler mål än de två ovanstående beroende på hur de arbetar med det (Braxell, 2010, s.21). För att kunna använda bildskapandet till mer än enbart bildskapande lyfter hon fram pedagogens roll och hur denna bemöter barnen. Om pedagogen bemöter barnet med en ärlig nyfikenhet och öppenhet samt har kunskaper i hur bildskapande går att arbeta med kan mål som rör till exempel identitetsutveckling och trygghet uppnås. Hon lyfter även mål som:

- utvecklar självständighet och tillit till sin egen förmåga,

- utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande,
- utvecklar sin förmåga att använda matematik för att undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar av egna och andras problemställningar,"

(Braxell, 2010, s.22)

Hon lyfter speciellt fram hur tecknandet och bildskapandet är ett första steg till att börja skriva och uttrycka sig i skrift, vilket även är ett mål som finns med i Lpfö98, reviderad 2010:

“• utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa”

(Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 10)

Braxell tar även upp hur det är en väg in i matematiken, som vi ser ovan är ett mål från Lpfö98, reviderad 2010. Kontentan är att bildskapande kan användas till så mycket mer än bara bildskapande om du som pedagog är kreativ och öppen i sinnet (Braxell, 2010, s.21-27).

3.2 Tidigare forskning

Eva Änggård, lektor vid Linköpings Universitet, skriver i sin avhandling med tillhörande paper om barns bildskapande och om hur barn strävar efter att göra så fint som möjligt. Hon skriver också om något som hon kallar för kamratkulturer, vilket innebär att barn på en förskola skapar sin egen kultur. Hon lyfter även fram hur bildskapande är en social akt i barnens vardag och skriver om hur det pågår kollektiva bildsamtal. Hon menar att barn, genom att skapa trender i bildskapandet, på förskolan visar ett engagemang i det sociala samspelet och att de genom bildskapandet uttrycker sin vilja att vara med en speciell kompis eller i ett speciellt socialt sammanhang. På detta vis skapar barnen sina egna kulturer och sociala sammanhang. Hon refererar till Corsaro och Mouritsen och diskuterar hur bildskapande är ett av barnens språk och hur bildskapande hänger tätt ihop med den muntliga språkutvecklingen, då de menar att barn lever i en muntlig värld till skillnad från vuxna (Änggård, 2005, s. 1122).

Änggård tar upp barns vilja att skapa något som är fint. Hon skriver om olika material som av barnen ses vara finare och mer attraktiva än andra, exempel på sådana material som hon ger är bland annat glitter och guldpaper. Hon beskriver hur vissa speciella former och teckningsscheman kan ses som viktigare och finare än andra, som till exempel lyfter hon fram att flickorna på de förskolor hon genomfört sin forskning på anser att hjärtformer är viktiga. Hon skriver om hur barnen väljer former efter vad som anses vara betydelsefullt och färger efter vad de anser vara fint eller vackert. Hon berättar också om att barnen använder sig av mallar för att få den perfekta formen på ett föremål och skriver att "denna strävan efter fulländning är ett drag i barnens tecknande som är centralt" (Änggård, 2005, s. 110).

Änggård diskuterar varför denna strävan är så central för barnen i deras bildskapande och menar att det är på grund av att normen i dagens samhälle är att vara vuxen och att därför skapa så likt en vuxen som möjligt (Änggård, 2005, s. 1126). Barn får under hela sin uppväxt höra hur positivt det är att växa, bli större och duktigare samtidigt som litenhet och barnslighet upplevs som något negativt. Det är dock ibland svårt för barn att teckna verklighetstroga figurer när motoriken ännu inte är helt utvecklad skriver Änggård. Hon menar att detta är en anledning till att barn finner det så lustfyllt att använda till exempel

mallar och målarböcker med fylla i-teckningar. Det finns även andra metoder som barn använder sig av för att rita finare teckningar enligt Änggård, så som att rita av en kompis eller låta en kompis rita de saker som barnet, enligt sig själv, inte klarar av. Hon fortsätter att berätta om att mallar är ett sätt för barn att kunna rita den perfekta formen på ett föremål. Målarböcker med fylla i-teckningar, skriver hon är samma princip, de hjälper barnen att åstadkomma något som i barnens ögon är fint. Änggård skriver att barnen vill använda fylla i-teckningar för att de vill måla lika fint men också för att det kan fungera som information om hur ett föremål eller en varelse ser ut. Dock skriver hon att dessa fylla i-teckningar och mallar lätt ger barnen en bild av vad som är rätt (Änggård, 2005, s. 1124-1131).

Änggård diskuterar vidare genom att ställa bildskapande som en individuell handling emot bildskapande som en kollektiv handling. Hon skriver att för vuxna handlar det om en individuell process som ger möjlighet till att uttrycka sig själv samtidigt som det för barnen är en mer kollektiv process. Detta menar hon beror på att barnens vardag är kollektiv, barngruppen som de ingår i under dagen ses som ett kollektiv som gör allt samtidigt och tillsammans. Därför blir också bildskapandet något kollektivt menar Änggård och det blir naturligt att barn vill måla lika bilder och ett bra sätt att åstadkomma så lika bilder som möjligt är genom att använda sig av mallar och fylla i-teckningar. Hon skriver även att det blir en så kallad kulturkrock barn och vuxna emellan för att vuxna värdesätter annat bildskapande än vad barnen gör. Barn värdesätter det som de tycker är fint, varje sig det är ritat efter en mall eller om det är ritat på frihand, vuxna värdesätter det som de anser vara riktigt bildskapande, alltså fritt skapande, utan mallar, där det går att urskilja att barn uttrycker sina känslor och skildrar sina intressen (Änggård, 2005, s. 1132-1133).

I uppsatsen *Bildskapande i en förskola och förskoleklass: Mallar eller inte mallar – det är frågan* (2008) av Susanne Nilsson och Marina Wikström, har undersökt användandet av fylla i-teckningar och mallar i förskolan och förskoleklass. De undersökte om fylla i-teckningar och mallar används när barn bildskapar samt om de bör användas eller ej. För att undersöka detta gjorde de intervjuer med pedagoger, observerade barn när de bildskapade och granskade tidigare forskning kring barns utveckling av det egna ritandet. Efter att ha genomfört dessa intervjuer och observationer drog de slutsatsen att fylla i-teckningar och mallar kan vara hämmande för barns bildskapande om de inte behärskar ritande på egen hand först. Anledningen till detta är för att det kan bli problematiskt när barnen kommer upp i skolan och ska rita/måla. De menar att barnen saknar tekniker och seende för att handskas med bilduppgifter som kan förekomma i skolan. Därför menar Nilsson och Wikström att det är viktigt att pedagogerna i förskolan hjälper barnen att utveckla en positiv självbild som skapande varelser och tillägna sig kreativitet och fantasi. För att hjälpa barn att rita menar de att istället för att använda sig av mallar och fylla i-teckningar kan pedagogerna erbjuda något som de kallar för ritschema. Detta ritschema går ut på att visa barnen att de kan måla en del/form i taget, och på så sätt göra det mer hanterbart för barnet ((se bilaga för ritschema) (Nilsson & Wikström, 2008, s. 24-25)). De lägger alltså tyngdpunkten på de olika teknikerna som kan hjälpa barnen att skapa och bli trygga i att rita och måla på egen hand.

3.3 Populärkultur

Populärkultur, ett begrepp som är svårdefinierat då populärkulturens innebörd står i ständig förändring (Litrecy, 2008, sid 106). Som vi nämnt i det inledande stycket menar vi med begreppet populärkultur det som barn tar del av via media samt de leksaker som inhandlas i leksaksaffärer. Carina Fast, filosofi doktor på Uppsala universitet, skrev i sin avhandling om barns lust till att läsa och skriva (2008, kapitel 8). Avhandlingen handlar till stor del om just läs och skriv utveckling, men Fast berör också populärkultur och barnens lust till att lära. Hon

har i sin undersökning sött på ett problem som handlar om att vuxna är ett hinder för barnens intresse för populärkultur. Fast (2008) hävdar att det inte är någon hemlighet att barn gillar populärkultur och att deras glädje för den visas i lek. Denna lek tenderar att upprepas och barnen leker länge med dessa leksaker som tillhör det som kan kallas för populärkultur.

Fast skriver också att detta kan bli en social fråga där det handlar om att vara en i gemenskapen. Barnen studerar leksakskataloger och kommenterar vad de vill ha och eftersom vissa leksaker ger status kan detta påverka barnens intresse för vissa leksaker. Fast lägger tyngd vid att barns lärande inte verkar ha några gränser när det kommer till leksaker. Hon menar att leksakerna fungerar som en slags drivkraft i barnens lärande. Fast skriver att "För barnen i studien har det varit mycket tydligt att populärkulturen fungerar som en inspirationskälla för deras läsande och skrivande" (Fast, 2008, s. 111). Barnen i studien har alltså läst och skrivit innan de börjat i skolan och drivits av en inre lust som kretsar kring deras leksaker. För barnen är deras leksaker meningsfulla och kan vid delat intresse med andra barn skapa gemenskap.

4.0 Metoder och tillvägagångssätt

Vi har använt oss av metoderna samtalsintervju och enkätundersökning då vi ansåg att dessa metoder var de som passade bäst till vår undersökning. Här kommer vi att presentera och argumentera för de metoder vi valt att använda oss av i undersökningen. Vi kommer också att beskriva vårt tillvägagångssätt när vi utformat syfte, frågeställningar, metod, intervjufrågor och genomförde intervju- och enkätundersökningen.

4.1 Samtalsintervjuer

En samtalsintervju innebär en öppen intervju där intervjuaren och den intervjuade ingår i en dialog istället för att enbart fråga - svara. Det ska vara ett dynamiskt klimat mellan de båda parterna där den intervjuade ska känna sig inspirerad till att dela med sig av sin kunskap och sina erfarenheter. Den intervjuade besitter kännedom som är svår att uttrycka vid ja- och nej-frågor. En ytterligare fördel är att intervjuaren kan följa upp en fråga eller ett svar med ytterligare följdfrågor som kan ge ett större djup i svaret än vad som kunnat ges utan denna följdfråga (Esiasson mfl, 2007, s. 298). Esiasson mfl skriver även att det är eftersträvansvärt att en kort fråga ska ge ett så långt svar som möjligt och att frågorna också måste vara så enkla som möjligt för att intervjuaren ska slippa ödsla tid på att förklara sin fråga för respondenten (Esiasson mfl, 2007). Gilje och Grimen lyfter även fram att man som intervjuare ska tänka på tolkningsbarheten hos en fråga och alltid ha i minnet att respondenten tolkar den frågan de får ställd (Gilje och Grimen, 1995). Den sortens undersökning vi valde att göra kallas för respondentundersökning vilket innebär att det är respondenternas tankar om ett ämne som är väsentliga och eftersträvansvärda att nå fram till (Esiasson mfl, 2007, s. 258).

En risk med samtalsintervjuer är att den som intervjuas kan påverkas av intervjuareffekten, alltså påverkas av de följdfrågor, minspel och uttryck som intervjuaren använder (Esiasson, 2007, s.301, Stukát, 2011, s. 43). Stukát skriver att ju mer öppna frågorna är och ju mer rum den intervjuade får att svara på dess svårare blir det att jämföra och tolka de svar som ges (Stukát, 2011, s. 43).

4.2 Enkäter

När det inte finns möjlighet att intervju den mängd personer som önskas kan enkäter vara ett bra alternativ. Enkäter ger möjlighet till ett bredare svarsspann och dessutom blir svaren mer generaliserbara, det går dessutom att nå fler respondenter än vid intervjuer (Stukát, 2011, s. 47). En fördel med enkäten är också att intervjuareffekten undgås, det kan vara lättare att

besvara frågor ärligt, men forskaren kan dock inte formulera om frågan om den missuppfattas (Stukát, 2011, s. 48). Därför är det extra viktigt att tänka på hur man som forskare formulerar frågorna till en enkät. Stukát skriver även att en enkät fungerar utmärkt som ett komplement till intervjuer och andra undersökningsmetoder.

En anledning till att komplettera med en enkätundersökning kan vara om intervjuer inte kan genomföras på grund av för lång resväg (Stukát, 2011, s. 49).

Det finns dessutom olika varianter av enkäter. Den variant vi har använt är en så kallad ostrukturerad enkät. Det innebär att frågorna var öppna och det liknade på många sätt en intervju, bara att svaren var skriftliga. I en sådan enkät finns det dels utrymme för respondenten att påverka omfattningen av svaren och forskaren får i efterhand möjlighet att gallra ut de delar av svaren som är relevant för undersökningen, därmed minskar risken för att ställa omotiverade frågor. Risken är, till skillnad mot en dynamisk samtalsintervju, att svaren blir tomma och inte innehåller det som forskaren var ute efter att få svar på. Det är svårt att skapa en dynamisk enkät som motiverar respondenten till att ge mer utförliga svar (Stukát, 2011, s. 49).

4.3 Avgränsningar och urval

Eftersom att vi båda två har en bakgrund med skapande verksamhet som inriktning visade vi båda intresse för att undersöka något inom ramen för barns bildskapande. Utifrån detta förde vi en diskussion om vad vi ville undersöka och varför. Vi utgick ifrån våra tidigare erfarenheter för att försöka avgränsa oss till ett område vi fann intressant och givande för oss i vår framtida yrkesverksamhet. Vi kom in på pyssel i vår diskussion och fastnade för detta då vi var kritiska till att pedagoger använder sig av färdigt material och att alla ska göra likadana saker. Dock kändes begreppet Pyssel för omfattande för denna forskningsperiod, därför valde vi att avgränsa oss ytterligare. För att hitta ett specifikt område inom begreppet pyssel diskuterade vi vad som räknas in i detta område. Vad för material anses typiskt för just pyssel frågade vi oss och tillslut kom vi fram till att båda hade erfarenhet av att förskolor låter barnen använda sig av fylla i-teckningar och mallar. Vi har också upplevt att dessa teckningar och mallar har ett dåligt rykte inom förskolan och därför valde vi att undersöka hur pedagoger förhåller sig till dessa material och om eller hur de arbetar med dessa.

4.4 Tillvägagångssätt

Som vi nämnt tidigare började vi med att komma överens om ett ämne som för oss båda två var intressant och meningsfullt för vår kommande yrkesroll. Vi kom snabbt fram till att vi ville skriva om något som berörde bildskapande i förskolan, men att vi var tvungna att avgränsa oss inom ämnet för att få en passande storlek till den tid som vi hade till vårt förfogande.

Efter att vi beslutat att avgränsa oss till fylla i-teckningar och mallar sökte vi litteratur som kunde tänkas vara relevant för ämnet. Från vår tidigare inriktning, skapande verksamhet, hade vi redan en del litteratur som till exempel *Fantasi och kreativitet i barndomen* (1995) av Vygotskij och *Lära barn skapa* (1994) av Barnes. För att komplettera den litteratur vi redan hade sökte vi på internet efter tidigare uppsatser och avhandlingar som kunde tänkas beröra ämnet. Vi insåg då att ämnet fylla i-teckningar och mallar var ett relativt utforskat område. Vi fann dock examensarbetet *Bildskapande i en förskola och förskoleklass: Mallar eller inte mallar – det är frågan* (2008) av Susanne Nilsson och Marina Wikström och en avhandling med ett tillhörande paper, *Bildskapande - en del av förskolebarns kamratkulturer* (2005) och *Förskolebarns meningsskapande i bildaktiviteter utmanar vuxenvärlden* (2005) av Eva Änggård.

Dessa två texter blev därför den tidigare forskning som vi berör i litteraturgenomgången.

När vi funnit litteratur som var relevant för ämnet utformade vi en problemformulering, frågeställningar och ett syfte. I utformandet av dessa delar var vi medvetna om våra egna värderingar kring ämnet bildskapande och fylla i-teckningar samt mallar som material. Därför valde vi att utgå ifrån ett undersökande perspektiv där det fanns rum för både positivt och negativt gensvar. Det som vi ville ta reda på inom ämnet fylla i-teckningar och mallar var ifall mallar och fylla i-teckningar är hjälpsamt eller stödjande för barns utveckling i bildskapandet? För att kunna söka svar på frågan valde vi att vända oss till yrkesverksamma pedagoger i förskolan och ta reda på hur de förhåller sig till dessa material. Anledningen till detta var för att vi tror att pedagogernas förhållningssätt påverkar vilka konsekvenser fylla i-teckningar och mallar får för barns utveckling av bildskapandet. De slutgiltiga frågeställningarna lyder som följer:

- Hur förhåller sig pedagoger till mallar och fylla i-teckningar?
- Hur kan dessa material påverka barnen i deras utveckling av bildskapandet?
- Hur arbetar pedagoger med dessa material?

För att ta reda på vilken metod som var mest lämplig för vår undersökning tog vi hjälp av olika metodböcker, som till exempel *Metodpraktikan* (2007) av Esiasson mfl och *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* (2011) av Staffan Stukát. Efter att vi studerat några av de metoder som kunde tänkas användas kom vi fram till att samtalsintervjuer var mest lämplig för undersökningen. Detta eftersom att vi, som vi nämnt tidigare, ville utforska pedagogernas förhållningssätt till fylla i-teckningar och mallar.

För att utforma intervjufrågor, som kunde tänkas ge långa och fylliga svar som var relevanta för undersökningen, utgick vi från de frågeställningar vi ställt upp tidigare. Vi tog även del av de frågor som använts i *Bildskapande i en förskola och förskoleklass: Mallar eller inte mallar – det är frågan* (2008) av Susanne Nilsson och Marina Wikström. Även de olika metodböckerna kom till användning för att frågorna skulle formuleras på ett, för undersökningen, så lämpligt vis som möjligt. Alltså på ett sätt så att frågorna skulle inbjuda informanten till att ge ärliga och relevanta svar för att ge oss ett så brett underlag som möjligt. Vid formuleringen av frågorna försökte vi att lyfta fylla i-teckningar ur pedagogens perspektiv. Vi öppnade med en uppvärmningsfråga där pedagogerna fick prata fritt kring barns bildskapande i deras verksamhet för att sedan gå vidare till hur de ser på fylla i-teckningar. Det var också viktigt att beröra barnperspektivet i intervjuerna och därför valde vi att fråga pedagogerna om deras erfarenheter kring barns åsikter om fylla i-teckningar. Vi försökte alltså undvika att ställa värderande frågor för att intervjuareffekten skulle minimeras (Esiasson, 2007, s.301, Stukát, 2011, s.43). Målet med intervjuerna var att det skulle vara ett positivt klimat där respondenterna kunde känna att vi är ärligt intresserade av deras svar och att det är de som besitter kunskapen. Detta antyder Esiasson mfl är det väsentliga med samtalsintervjuer (Esiasson mfl, 2007, s.298).

När frågorna till intervjun var färdigställda började vi ta kontakt med pedagoger, både i Göteborgs kommun och kranskommuner och tillfrågade dem om de hade möjlighet att ställa upp på en intervju. Då flera av pedagogerna, framförallt i kranskommunerna, hade svårt att ta emot oss blev det inte aktuellt att genomföra intervjuer där. Fyra pedagoger, i Göteborgs kommun, kunde ta emot oss och var villiga att ställa upp på vår intervju. Vi besökte dessa i tur och ordning och genomförde samtalsintervjuer som varade allt mellan 20 och 40 minuter.

Efter intervjuerna visade pedagogerna oss runt i sina lokaler och vi fick se hur de arbetade med framförallt bildskapande.

Då vi ansåg att fyra respondenter var för få för vår undersökning tillfrågade vi pedagogerna i kranskommunerna om de hade möjlighet att, istället för en intervju, svara på en enkät via mail. Detta var ett förslag som blev väl mottaget och därför beslutade vi oss för att utforma en enkät som ett komplement till våra samtalsintervjuer vilket, enligt Stukát, är en bra användning av enkäter i en undersökning (Stukát, 2011, s. 49). Vi valde att använda oss av samma frågor i enkäten som i intervjun, dels för att kunna jämföra hur innehållsrika svaren blev beroende på om de fick den i en intervju eller i en enkät. Detta för att vi misstänkte att det kunde bli en relevant skillnad i svarens fyllighet beroende på om de ställdes i en intervju eller i en enkät. Dels också för att det skulle bli lättare att jämföra och sammanställa de svar vi fick från båda undersökningarna. Den enkät vi skickade ut var en så kallad ostrukturerad enkät, som enligt Stukát är användbar vid mindre frågeundersökningar, det kallas även för skriftlig enkät då det inte finns några färdiga svarsalternativ (Stukát, 2011, s. 49). Anledningen till att vi ville nå de pedagoger som inte hade möjlighet att träffa oss för en intervju var att vi var ute efter att få ett så brett spann av pedagoger från olika stadsdelar som möjligt. Detta för att vi inte visste ifall förskolor inom samma kommun samarbetade och att vi då skulle få samma svar från olika förskolor, i samma kommun.

Till de pedagoger som skulle medverka i samtalsintervjuerna skickade vi i förväg frågorna så att de kunde förbereda sig. Vi ansåg att detta gav dem tid att reflektera över sin verksamhet och på så vis kunna ge oss utförliga svar. Vi ansåg även att detta kunde göra situationen mer naturlig och avslappnad. Detta var också ett sätt för oss att motivera respondenterna, vilket enligt Esiasson mfl är viktigt vid en samtalsintervju (Esiasson mfl, 2007, s. 298). Vi ansåg också att det kunde hjälpa oss att undvika att påverka respondenterna genom intervjuareffekten, som vi tidigare nämnt (Esiasson, 2007, s.301, Stukát, 2011, s.43). Alltså fick de tid att reflektera över frågorna och vi kunde därmed undvika att ställa följdfrågor vilket, anser vi, minskade risken för intervjuareffekten. Även respondenterna i enkätundersökningen fick utrymme till att reflektera över frågorna innan de besvarade dem då de tillhandahölls två veckors svarstid.

4.5 Material

Deltagarna i undersökningen är åtta pedagoger varav sex är förskollärare, en är barnskötare och en är ateljérista. Fyra av respondenterna var deltagare i en samtalsintervju och de resterande fyra svarade på en skriftlig enkät som bestod av samma frågor som ställdes i samtalsintervjuerna, (se bilaga). De fyra pedagogerna som deltog i samtalsintervjuerna är verksamma på förskolor i Göteborgs kommun. De fyra pedagogerna som deltog i enkätundersökningen är verksamma på förskolor belägna i Göteborgs kranskommuner. Deltagarna i undersökningen har olika lång yrkeserfarenhet. Vi använde oss också av röstinspelning under samtalsintervjuerna för att i efterhand kunna transkribera dem för att undvika eventuella feltolkningar så gott som möjligt (se bilaga).

4.6 Etiska hänsyn

Enligt Stukát finns det fyra allmänna huvudkrav på hur individer ska indentitetskyddas i en forskningsundersökning. Det första kravet är "Informationskravet" vilket innebär att den medverkande ska informeras om syfte och att deltagandet är frivilligt innan undersökningen utförs. Det andra kravet är "Samtyckskravet" vilket innebär att den medverkande "själv bestämmer över sin medverkan" vilket innebär att denne har makten över sitt deltagande och kan avbryta undersökningen om så önskas. Det tredje kravet är "konfidentialitetskravet"

vilket innebär att den medverkande har rätt till att vara anonym och att få veta var texten kommer att publiceras. Det fjärde och sista kravet är "Nyttjandekravet" vilket innebär att "den information som har insamlats endast får användas för forskningsändamål" (Stukát, 2011, s. 139-140).

Dessa krav anser vi har beaktats i den undersökning som ligger till grund för vår forskning. Alla medverkande har fått välja själva om de vill delta och de har fått veta syftet med undersökningen innan den genomförts. De som deltagit via samtalsintervju fick frågorna i förväg för att kunna förbereda sina svar, de fick även möjlighet att bestämma var och när intervjun skulle äga rum. De som svarat på enkäten hade innan denna skickades ut gett sitt medgivande till att delta.

De fick två veckor på sig att besvara frågorna och de fick bestämma själva över hur långa eller korta svaren skulle bli. Alla som medverkat, både i intervjuer och enkätundersökning, har informerats om att de kommer vara anonyma och att deras svar kommer att publiceras i denna text.

5.0 Resultatredovisning

5.1 Presentation av respondenterna

Eftersom respondenterna blivit lovade anonymitet, väljer vi att kalla dem för Pedagog samt ett nummer. För att få en uppfattning om hur länge de intervjuade varit verksamma inom förskolan har vi också valt att nämna något om deras yrkeserfarenhet för att skapa en uppfattning om respondentens yrkestid. Deltagarna i samtalsintervjuerna är verksamma inom samma kommun och deltagarna i enkätundersökningen är verksamma inom olika kommuner.

Samtalsintervju deltagarna

Pedagog 1- ca 25 års yrkeserfarenhet, Barnskötare.

Pedagog 2- ca 1 års yrkeserfarenhet, Förskollärare.

Pedagog 3- ca 25 år yrkeserfarenhet, Förskollärare och Ateljérista.

Pedagog 4- ca 20 års yrkeserfarenhet, Förskollärare

Enkätundersöknings deltagarna

Pedagog 5- ca 1 års yrkeserfarenhet, Förskollärare

Pedagog 6- ca 2 års yrkeserfarenhet, Förskollärare

Pedagog 7- ca 10 yrkeserfarenhet, Förskollärare

Pedagog 8- 15 Yrkeserfarenhet, Förskollärare

5.2 Tabell

Denna tabell synliggör hur många som använder fylla i-teckningar i sin verksamhet:

	Använder	Använder IBLAND	Använder INTE
Samtalsintervju	2		2
Enkätundersökning	1	1	2

5.3 Resultat

För att redovisa resultaten av samtalsintervjuerna samt enkätundersökningarna kommer vi här att lyfta vad respondenterna sa utifrån några av för undersökningens viktiga frågor. Vi kommer också att belysa likheter och skillnader i respondenternas svar och lyfta det som är relevant för detta forskningsarbete.

Vi kommer senare att analysera och diskutera de resultat vi fick.

-Vad anser du ÄR bildskapande för barn?

När respondenterna talat om barns bildskapande har det handlat om att rita och måla med färg i både fria och styrda aktiviteter. De talar också om att presentera material för att inspirera till att experimentera med olika tekniker och metoder. Alla var de överens om att bildskapande alltså är ett väldigt omfattande ämne. Pedagog 1 berättade om att på hennes arbetsplats får barnen göra egna flanosagor där de själva får skapa bilderna och berättelsen till dem. Här ligger skapandet både i att tillverka bilder men också ett slags bildskapande i ord för att underhålla sin publik. Pedagog 3 pratade om att skapa aktiviteter utifrån barnens egna intressen och på så sätt närma sig deras bildskapande så att det blir lustfyllt och meningsfullt för dem.

Pedagog 8 skriver att bildskapande är när vi avbildar något, det kan handla om att avbilda något från verkligheten men också något från fantasin. Pedagog 8 och pedagog 5 nämner att bildskapande inte enbart består av att rita och måla utan att det också handlar om tredimensionellt skapande, så som att skulptera och konstruera av byggmaterial. De säger också att fotografering kan ses som ett slags bildskapande.

-Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?

Ett flertal av respondenterna anser att pedagogens roll är att skapa goda miljöer där barn får möjlighet att utveckla sitt bildskapande. Dessa miljöer eller platser för bildskapande ska bjuda in till lustfyllt bildskapande och inte vara begränsande i sitt utbud av material. Pedagog 2 uttryckte också att det är ett måste att vara lyhörd och tillåtande i sitt förhållningssätt, hon menar att det är nödvändigt att barn får stöka ner och kladda när de skapar. Pedagog 4 anser att pedagogen kan åstadkomma mer ont än gott om hon lägger sig i för mycket i barnens bildskapande. Hon sa att barnen har rikligt med fantasi och när pedagogen kommer med många varför-frågor finns det risk för att vi värderar barnens alster. Detta är något som hon försöker undvika genom att inte styra barnens bildskapande och anser att hon är mer av en lyssnande pedagog under dessa skapandestunder. Efter intervjun visade Pedagog 4 oss runt i verksamheten. När hon visade oss lådan där fylla i-teckningarna låg sa hon "Egentligen är det väl inget pedagogiskt över huvudtaget med att vi slänger fram sådana här fylla i-teckningar. Det handlar ju om att det är ett socialt samspel, att dom sitter i en grupp och gör något tillsammans".

Några av respondenterna svarade att pedagogens roll inom barns bildskapande för dem handlade om att vara en inspirationskälla. Pedagogen ska vara den som presenterar och tillför material och eventuellt visar nya tekniker som barnen kan ha användning för i sitt bildskapande. Några nämnde också att de försöker undvika styrda aktiviteter eftersom att barnen själva måste få experimentera och bestämma över sitt skapande. Pedagog 7 skrev om att pedagoger bör ha förkunskaper kring sitt eget bildskapande för att kunna tolka och utmana barnen i sitt bildskapande. Pedagog 5 skrev också att pedagogen i sitt stöttande förhållningssätt bör undvika att signalera vad som är rätt och fel, barnen är själva de som styr och bestämmer när de bildskapar.

-Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Alla respondenterna i undersökningen anser att barns härmande i sitt bildskapande är något som är positivt då barnen under dessa tillfällen lär av varandra. Vi använder varandra som inspirationskälla och tar lärdom av varandras olika kunskaper, det blir ett så kallat situerat lärande. Pedagog 3 berättade att hon inte ser på härmandet som ett kopierande av någons

skapelser när det handlar om de yngre barnen. Hon menar att det snarare handlar om att barn är sociala varelser som vill ingå i ett sammanhang där de härmar varandra för att visa att de vill vara med varandra. När det kommer till de äldre barnen på förskolan tror hon dock att det ibland handlar om att barn har fastnat och inte vågar skapa egna bilder. Det handlar snarare om att pedagogen behöver hjälpa barnet att komma vidare i sitt självständiga bildskapande. Hon menar ändå inte att härmande är något negativt utan att det snarare kan bli en låsning om barnet upplever att det *inte kan själv*. Alltså är det inte härmandet som är problemet utan att barnet inte upplever att det har kunskaper och mod till att bildskapa på egen hand. Pedagog 2 tolkar inte barns härmande som ett negativt kopierande där barn skapar exakt samma sak. Hon anser att barns härmande handlar om att inspireras och återskapa något de sett, men att barnen sätter sin egen prägel på alstret. Hon menar det att det inte går att kopiera i exakthet, det blir alltid personligt när de härmar varandra och det blir ett positivt lärande av det. Respondenterna menar också att barn inspirerar och lär av varandra när de härmas och att det handlar om att plocka ut det de anser vara bäst för att sedan blanda med sitt eget.

-Varför/varför inte och hur arbetar ni med fylla i-teckningar?

Som tidigare nämnts är det fyra av respondenterna som använder fylla i-teckningar i sin verksamhet. Pedagog 6 som är en av dessa som säger sig använda fylla i-teckningar, menar dock att de bara använder dem ibland. De brukar plockas fram under högtider eftersom barnen tycker att det är roligt och då brukar de vara motiv som passar till högtiden. Till en början hade de fylla i-teckningar hela tiden på förskolan, men pedagogerna upplevde att barnen slutade att bildskapa fritt och barnens kreativa förmåga visade sig allt mindre i verksamheten. De fyra pedagogerna som använder dem menar att de har dem för att barnen tycker att de är roliga och att de är rogivande. Pedagog 4 upplever ibland att det kan bli för mycket fylla i-teckningar vissa perioder och att pedagogerna då försökte att minska ner det. Hon tycker också att fylla i-teckningar kan vara ett stöd för de barn som har svårt för att rita då barnen får uppleva att det blir fint. Pedagog 1 berättade att i hennes verksamhet fick barnen ta en fylla i-teckning om dagen. Ofta så valde barnen då att sätta sig vid förskolans ritbord och kalkera teckningen, en slags motorisk övning. Pedagog 8 använder också fylla i-teckningar i sin verksamhet. Hon menar att det finns positiva sidor med dem om pedagogen utvecklar användandet av dem. Hon har upplevt i sin verksamhet att fler barn har börjat bildskapa sedan de plockade fram fylla i-teckningar och att de skapat en trygghetskänsla hos vissa barn. Hon skrev också att det går att utveckla barnens skapande med fylla i-teckningar, som att fylla i dem med andra material, rita egna fylla i-teckningar eller lägga till egna figurer till teckningen. Hon menar också att det skapas samtal kring fylla i-teckningarna, där barnen diskuterar och frågar kring figurerna som de fyller i.

Fyra av respondenterna säger sig inte använda fylla i-teckningar i sin verksamhet. Pedagog 2 är en av de pedagogerna som inte använder fylla i-teckningar. Anledningen till detta är för att barnen är små och att hon inte ser något syfte med dem. Dock berättar hon att på avdelningen för de äldre barnen använder de sig av fylla i-teckningar. Då anser hon att det finns ett syfte med det, nämligen att barnen får träna sig på koncentration, men också vara lite för sig själva. Pedagog 3 tycker dock att vanliga fylla i-teckningar är för enkelspåriga. På hennes arbetsplats använder de något som kallas mandalas (se bilaga). Hon anser att dessa mandalas inte är lika enkelspåriga och saknar förutbestämda färgfält till skillnad från Disneybilder där barnen vet vilken färg Kalle Anka har. Syftet med att fylla i mandalas är att det är rogivande och om det är en grupp barn som sitter tillsammans blir det också en social aktivitet där barnen kan jämföra sina kreationer. Pedagog 5 använder inte heller fylla i-teckningar i sin verksamhet och skriver att hon har lite erfarenhet kring just dessa teckningar eftersom att de inte använder sådana. Hon skriver att hon skulle kunna tänka sig att de kan vara hämmande för barnens

fantasi och kreativitet eftersom att fylla i-teckningarna är färdiga motiv som bara erbjuder barnen en färdig mall att fylla i. Pedagog 7 skriver att de inte använder fylla i-teckningar eftersom att barnen ska få utveckla sin förmåga att rita på förskolan. Hon menar att barnen själva ritat konturer på sina teckningar som de fyller i och därför finns det inget syfte med vanliga fylla i-teckningar som består av exempelvis Disneymotiv.

-Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar? Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?

Här presenteras, i listor, vad pedagogerna upplever som positivt samt negativt med fylla i-teckningar för att ge en tydlig bild av vad pedagogerna anser.

Positivt:

- Koncentrationsövning
- Rogivande
- Motorisk övning
- Trygghet
- Inkörsport till eget skapande
- Inspiration
- Roligt och lustfyllt
- Hjälp för pedagoger som upplever sig sakna kompetens inom bildskapande
- Socialt samspel

Negativt:

- Massproduktion
- Ingen utveckling för egna tekniker
- Ingen utmaning i barnens bildskapande
- Ingen utveckling samt användande av fantasi
- Lång användning skapar låsning i barnens egna fria skapande
- Normativa motiv skapar stereotyper

6.0 Analys

Här kommer vi att analysera vårt resultat utifrån den litteratur vi tidigare presenterat. Vi utgår ifrån de frågorna vi ställde till pedagogerna och har omformulerat dem till rubriker som berör våra didaktiska frågeställningar. Under rubriken "Barns bildskapande ur pedagogernas och ett sociokulturellt perspektiv" analyseras pedagogernas svar kring hur de ser på bildskapande och ställer det i kontext med det sociokulturella perspektivet på lärande. Under rubriken "Pedagogens roll" analyserar vi hur respondenterna i undersökningen såg på sin roll som pedagog i barns bildskapande för att beskåda betydelsen av den vuxnes roll för barnens utveckling av fantasin och kreativitet. Den sista rubriken är "För och nackdelar med fylla i-teckningar och mallar". Där analyseras de för och nackdelar som pedagogerna anser att fylla i-teckningar och mallar har för barnens bildskapande.

6.1 Barns bildskapande ur pedagogernas och ett sociokulturellt perspektiv

Ur det sociokulturella perspektivet, skriver Imsen, ser man på lärande som en social handling där barnet lär genom samspel vare sig det är med andra barn eller en vuxen. Imsen skriver att det sociokulturella perspektivet på lärande härstammar från Vygotskij, men att hans teori utvecklats med tiden. Imsen menar att barnet blir påverkat av den miljö och kultur som barnet lever i samt de sociala sammanhang de ingår i. Hon skriver att i denna kontext, miljö, kultur och sociala sammanhang, erövrar barnet språket. Det är med språket som vi utvecklar vårt eget tänkande, vilket ger barnet förmågan att reflektera över sig själv och sitt skapande

(Imsen, 2005, s. 307, 314-315). Alltså behöver barnet ingå i sociala sammanhang för att utvecklas i att reflektera över sig själv som en lärande och skapande varelse. Alltså återspeglas detta i vårt bildskapande trots att den vuxna väljer att se det som en individuell process.

När vi frågade respondenterna om vad de anser att barns bildskapande är för någonting blev svaren snarlika varandra. Många berörde just den biten om att rita och måla med färg. En annan gemensam nämnare var tillgång till olika material så att barnen kan experimentera och utforska när de bildskapar. Det sociala samspelet var inget som pedagogerna berörde under denna fråga då fokus hamnade på färg och material och att få utveckla sin kreativitet och fantasi. Dock när frågan om fördelar och nackdelar med fylla i-teckningar ställdes pratades det om denna aktivitet som en potentiellt rolig och social aktivitet, men också som en individuell och rolig aktivitet, beroende på hur barnen väljer att arbeta med dem. Fast berör populärkultur som en eventuell gemenskap som skapar lust till att lära eftersom barnen finner det meningsfullt då det intresserar dem. Bildskapande en social process där samspelet skapar gemenskap där det, enligt det sociokulturella perspektivet, skapas utrymme för utveckling av språket och det egna tänkandet (Imsen, 2005, s. 314-315). Fast skriver att i hennes studie visade det sig att barnens intresse för populärkultur fungerat som inspiration till deras läs- och skrivutveckling (Fast, 2008, s. 111). Eftersom fylla i-teckningar kan bestå av populärkulturella motiv skapas intresse hos barnen att få fylla i dem och samtidigt göra detta i grupp med andra barn med samma intresse för just det motivet. Även om fylla i-teckningen som material inte erbjuder färdiga läs- och skriv uppgifter erbjuder de barnen lust till att fylla i dem och diskutera dem med sina kamrater som delar intresset. På så sätt skapas utrymme för lärande inom ramen för det som kan kopplas ihop med det barnen intresserar sig för så att barnen upplever det som meningsfullt. Barnet kan också välja att sjunka in i sin egen värld och bara sitta och koncentrera sig på att fylla i sin teckning så att det blir fint och då bli, som några pedagoger uttryckte under intervjuerna, roligande.

Eva Änggård skriver om det som hon kallar för kamratkulturer. Med kamratkultur menar hon att barnen på förskolan skapar sin egen kultur där deras gemensamma intressen och sociala sammanhang blir till trender (Änggård, 2005). Populärkulturen kan som skrivet ovan skapa gemenskap i barngruppen. Populärkulturen kan alltså påverka barnens kamratkultur genom att de tillsammans har ett gemensamt intresse som lägger grunden till ett socialt sammanhang. Änggård skriver också att bildskapande är en social handling där barnen aktivt samtalar kring sitt skapande. Hon menar att när barnen på förskolan bildskapar ingår de i ett socialt sammanhang där de aktivt uttrycker sig genom samtal att de vill umgås med någon eller några av de andra barnen (Änggård, 2005, s. 1122). Detta är alltså ett sätt för barnen att ingå i den rådande kamratkulturen som existerar på förskolan när det kommer till bildskapandet. Enligt Änggård är barns skapande en kollektiv process där de vill ingå i en gemenskap till skillnad från vuxnas bildskapande. Hon menar att när vuxna bildskapar handlar det snarare om en individuell process där den skapande kan uttrycka sig själv och sina känslor. Änggård påpekar att det beror på att barnens vardag på förskolan är ett kollektivt leverne där de gör saker tillsammans. (Änggård, 2005, s. 1132-1133) För barnen på förskolan blir det en naturlig handling att skapa tillsammans eller att influeras av den andres skapande. Därför blir intresset för vad de andra barnen skapar en väsentlig del i den egna bildskapande processen då barnen ser aktiviteten som kollektiv.

Pedagog 3, en av deltagarna av samtalsintervjuerna, uttryckte att bildskapande är en social aktion för barnen. Dock handlade detta om när det fyller i mandalas, en slags fylla i-teckning utan inslag av populärkulturella motiv. Detta kan handla om, som skrivet ovan, att barn och

vuxna har olika synsätt på vad bildskapande är. Den vuxna som lägger fokus på det individuella skapandet och barn som fokuserar på den kamratkultur som råder och att ingå i det sociala sammanhanget. Änggård skriver att det blir en så kallad kulturkrock mellan barn och vuxna. Hon menar att de olika synsätten på bildskapandet skapar missförstånd eftersom barnen värdesätter det sociala sammanhanget och att skapa något som är fint, medan den vuxna värdesätter eget bildskapande. Med eget bildskapande menar Änggård att vuxna värderar det personliga uttrycket, alltså det som vi kallar fritt skapande (Änggård, 2005, s. 1132-1133). Vuxna uppskattar när skapandet kommer från inifrån individen och inte är kopierat från någon annan, så som fylla i-teckningar och mallar. Barnen däremot uppskattar det som blir fint, vilket för dem inte alltid stämmer överens med vad de själva klarar av ännu. Anledningen till att de värdesätter just det fina skapandet kan, enligt Änggård, bero på just denna kulturkrock mellan vuxna och barns bildskapande. Hon menar att barn försöker eftersträva det vuxna skapandet, vilket är det ordentliga och egna skapandet. Änggård skriver att barns föreställning av vad de ska skapa eftersom motoriken ännu inte är fullt utvecklad. Hon menar att det kan vara därför som barn väljer att använda sig av material som hjälper dem att åstadkomma skapande som i deras mening är fint (Änggård, 2005, s. 1124-1131). När barnen alltså försöker att eftersträva att skapa något fint, beror detta på att de influeras av de vuxnas tänk samt skapande och krockar med hur barnet ser på sitt bildskapande. Här blir mallen och fylla i-teckningen ett material som erbjuder fint skapande och som matchar barnets motoriska färdigheter.

Änggård skriver att det finns fler metoder än fylla i-teckningar och mallar som hjälper barnen när deras egna motoriska förmåga inte räcker till. Hon skriver att barn då kan härma något annat barn eller låter någon annan rita åt en (Änggård, 2005, s. 1124-1131). Pedagog 3 anser att barns härmande av varandra när de bildskapar inte är något negativt. Hon menar att det inte handlar om att kopiera varandra utan att det snarare är så att barn är sociala varelser som genom att härma varandra visar att de vill vara kompisar och på så sätt ingå i en gemenskap. Några av de andra respondenterna uttryckte att barns härmande inte ska ses som något negativt, utan istället som att de använder varandra som inspiration och att återskapa saker de sett eller upplevt. Enligt Änggård ser barn, som skrivet ovan, sitt bildskapande som en kollektiv aktivitet (Änggård, 2005, s. 1132-1133). Härmande av varandras bildskapande kan alltså ses som en social lärandesituation där barnen lär och inspireras av varandra. Pedagog 2 och 8 uttryckte att härmande av andra handlar om att plocka ut det bästa som någon annan gjort och blanda det med sitt eget. Pedagog 5 skrev att härmande av andra är bra så länge som barnet vågar rita på egen hand också. Om det bara sker kopiering av något annat barns teckning bör pedagogen reflektera över om barnet har fastnat i sitt bildskapande eller inte vågar skapa på egen hand. Enligt Änggård strävar barn efter att skapa så fint som möjligt. Hon menar att det i barnens kamratkulturer råder idéer om vilket material eller vilka former som är finast (Änggård, 2005, s. 1124-1131). Det kan alltså vara så att barnet härmas i sitt bildskapande för att den egna motoriska färdigheten ej utvecklats till fullo och att barnet strävar efter att göra så fina skapelser som möjligt. Pedagog 4 uttryckte att barns härmande av varandra också är ett slags skapande. Hon anser att det är viktigt för barnen att känna att det de skapar är fint och ordentligt och att alla barn inte upplever att de klarar av att skapa det på egen hand.

6.2 Pedagogens roll

Vad har då pedagogen för roll när det kommer till utvecklingen av barns bildskapande? I förskolans styrdokument står det att verksamheten och miljön ska utformas efter barnens intressen och på så sätt främja barnens lust till lärande, lek och utveckling av kreativiteten. Barnens nyfikenhet och lust till lärande ska ligga till grund för hur pedagogerna väljer att

arbets och för hur de ska utforma miljöerna (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 23). Eftersom pedagogerna är de som utformar och skapar sin verksamhet ligger det i deras uppdrag att reflektera över sin roll och hur de kan hjälpa barnen att utvecklas i bildskapandet. De måste även reflektera över på vilket sätt miljön främjar barnens lust till lärande och skapande. Vygotskij betonar att det ligger i pedagogens uppdrag att ge barnen möjlighet att erfa så mycket som möjligt i verksamheten eftersom erfarenheter ligger till grund för barnens fantasi och på så berikar den (Vygotskij, 1995, s. 20). Flera av respondenterna i vår undersökning uttryckte att de såg på sin roll som en inspirations källa, någon som kan presentera nytt material samt visa nya tekniker. På så sätt erbjuder de också nya erfarenheter kring materialen och nya idéer samtidigt som de ger barnen möjlighet till att kombinera dessa två aspekter och på så sätt kan de använda sin fantasi för att göra nya erfarenheter.

En av respondenterna, pedagog 4, som var deltagare i en samtalsintervju uttryckte att hon försöker att vara en så tyst pedagog som möjligt när barn bildskapar. Hon anser att pedagogen kan påverka barnens skapande negativt med kommentarer eller varför-frågor. Det styr barnen till att skapa annorlunda eftersom barnen besitter sin egen fantasi och föreställning om vad de ska skapa. Pedagog 4 försöker istället inta en mer lyssnande roll där barnen berättar om deras alster snarare än att pedagogen styr barnet med sina kommentarer. Braxell skriver att pedagogens bemötande till barns bildskapande påverkar barnen i deras process. Hon menar det att en kommentar, hur liten den än är, kan påverka barnets föreställning om vad det skapar eller till vem (Braxell, 2010, s. 62-67). Genom att ställa en fråga som berör barnets skapande riskerar pedagogen att på något sätt påverka barnets process. Braxell skriver också att det ibland kan behövas en kommentar från en pedagog för att hjälpa barnet att eventuellt starta ett skapande eller om barnet fastnat (Braxell, 2010, s. 65). Här ligger det i pedagogens profession att bedöma situationen och agera utefter detta.

Även om pedagogen ska tänka på hur de kommenterar barns bildskapande när de befinner sig i processen, betyder det inte att pedagoger inte ska prata med barnen om deras skapelser över lag. Dysthe refererar till Vygotskij när hon skriver om den närmsta utvecklingszonen. Hon skriver att det är här barnen bör utmanas, alltså mellan det de klarar själva och det de klarar med en mer kunnig person, för att utveckling ska ske (Dysthe, 2003, s. 80-82). Alltså behövs pedagogen för att utmana barnet i dess närmsta utvecklingszon vilket kan innefatta att presentera nytt material samt teknik eller föra ett samtal kring vad barnet skapat. Braxell skriver att det snarare handlar om att vara medveten om vad pedagogen frågar eller kommenterar. Hon anser att frågan "Vad är det för något?" är riskabel att ställa och menar att frågor som "Vill du berätta om den för mig?" är mindre riskabel (Braxell, 2010, s. 70-72) eftersom den frågan är öppen till att erbjuda barnet att berätta snarare än att ge ett svar. Pedagog 5, som är en av respondenterna på enkätundersökningen, skrev att det är viktigt att pedagogen försöker att undvika att signalera vad som är rätt och fel. Hon menar att det är barnen själva som bör bestämma över sitt skapande och att pedagogen ska fungera som en stöttande person om barnet på något sätt fastnar i sin process. Det handlar om att pedagogen kan uttrycka sig värderande i förhållande till vad barnet skapar och påverka barnet på så sätt att det skapar något som förväntas. När barnet istället fritt berättar kring sitt alster skapas utrymme för ett gott samtal kring barnets bildskapande. I Lpfö 98 reviderad 2010 står det att verksamheten och arbetslaget ska ansvara för att varje barn ska få känna tillit och "utveckla en positiv uppfattning om sig själva som lärande och skapande individer" (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 20-21). Alltså är det viktigt att inte värdera barnens skapande genom kommentarer och frågor utan istället fokusera på barnets egna upplevelser kring sitt skapande.

Respondenterna i samtalsintervjuerna, som nämnts tidigare, påpekade att pedagogens roll är att skapa en så god miljö som möjligt där barnen inspireras att skapa och experimentera med material och tekniker. Dessa miljöer för bildskapande bör inte vara begränsade i sitt utbud av material och det bör finnas gott om plats för barnen att skapa på. Det ska även finnas möjlighet för barnen att helt få utforska ett material trots att det, enligt pedagogen, kan bli kladdigt och stökigt. Åberg och Lenz Taguchi har påpekat just detta när de skrivit om miljöns betydelse för barns bildskapande. De anser att pedagogen är den som ska skapa en bra och pedagogisk miljö där barnen inspireras till att skapa. Pedagogerna ska utgå från barnens intressen när miljön utformas och måste därför successivt förändras (Åberg & Lenz Taguchi, 2005, s. 27-34). Alltså ska miljön i sig vara inspirerande för barnen och väcka deras lust till att experimentera och skapa. Miljön bör också kunna anpassas utefter barnens närmsta utvecklingszon genom att barnen erbjuds nya material och tekniker som de kan kombinera med redan kända material och tekniker. I Lpfö 98, reviderad 2010, står det att miljön på förskolan ska utformas utifrån barnens intressen. Miljön ska vara innehållsrik och inspirera till att skapa och lära (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 10). Det ligger alltså i pedagogens uppdrag att reflektera och förändra sin verksamhetsmiljö så att barnen finner den så innehållsrik och lustfylld som möjligt.

6.3 För- och nackdelar med fylla i-teckningar och mallar

Är mallar och fylla i-teckningar ett bra material eller inte, det är frågan! Enligt Barnes kan det finnas både positiva och negativa sidor med dessa material. Respondenterna som ingick i vår undersökning lyfte även de både positiva och negativa sidor med mallar och fylla i-teckningar. I sammanställningen av dessa ovan kan vi se att de lyfter fler positiva än negativa aspekter, däremot berör dessa olika områden. De positiva aspekterna som respondenterna lyfter är till exempel att det är roligt och lustfyllt, socialt och en motorisk övning. Barnes skriver att så länge inte resultatet är bestämt innan barnen börjar skapa kan det användas på ett kreativt sätt. Enligt Barnes är risken dock stor att barnen får ett tydligt rätt och fel-tänk om vad konst och skapande är om vuxna ger dem färdigt material med ett resultat som redan är bestämt enligt vuxna normer. Han menar alltså att barn enbart strävar efter att uppfylla vuxnas krav på vad bildskapandet ska resultera i istället för att fokusera på vad de själva vill med sitt skapande. Barnes lyfter att om pedagogen fokuserar på processen i barnens skapande istället för resultatet och den slutliga produkten kan de hjälpa barnen i deras bildskapande. Han ställer nästan upp ett krav på att barnen ska göra något utöver att fylla i en teckning eller en mall för att det ska kunna ses som något positivt och kreativt. Han menar att om alla barn gör sådant som blir nästintill exakt likadant i slutändan kan barn tappa sin kreativitet. Att skapa efter en färdig malla påstår Barnes också kan ge en bild av att det finns ett rätt sätt att skapa konst, han talar då både om fylla i-teckningar och mallar som pedagogen skapat själv (Barnes, 1994, s. 30-34, 38).

Något som respondenterna ser som negativt med mallar och fylla i-teckningar är saker som massproduktion, alla barn gör samma sak och får samma resultat. Detta är en av farozonerna, enligt Barnes, som kan ge barn ett rätt och fel-tänk eftersom dessa mallar och fylla i-teckningar är skapade av vuxna från början och därför utefter vuxnas normer (Barnes, 1994, s. 30). Ytterligare en sak som respondenterna tror är negativt är att barnen inte utvecklar någon egen teknik i bildskapandet. Nilsson och Wikström menar också att mallar och fylla i-teckningar kan vara hämmande för barn i deras utveckling av bildskapandet. De lägger stor tyngd vid att barnen hämmas för att de inte får lära sig tekniker. Istället för mallar och fylla i-teckningar lyfter de fram något som de kallar för ritscheman och menar att dessa på ett bra sätt kan synliggöra för barnen att det till exempel går att rita en detalj i taget. De menar att barnen genom att använda dessa scheman kan tillägna sig tekniker för att teckna olika ting (Nilsson

och Wikström, 2008, s. 24-25). Om vi sätter denna teknik i förhållande till vad Barnes anser om bildskapande och mallar kanske vi kan se att det är ett sätt att fokusera mer på processen i skapandet, men allas slutresultat kommer fortfarande att bli snarlika om alla följer samma ritschema. Den största skillnaden mellan mallar och ritscheman kanske är den större motoriska övning som ritscheman innebär.

Att barnen skulle gå miste om att utveckla sitt bildskapande var även det något som respondenterna lyfte som en negativ aspekt med mallar och fylla i-teckningar. De ansåg att barnen kanske inte blev utmanade i tillräcklig nivå i sitt bildskapande och på så vis inte kan utvecklas. Vygotskij delar upp utvecklingen av barns bildskapande i fyra olika utvecklingsstadier (Vygotskij, 1995, s.88-90). Dessa stadier går från det första där det enbart handlar om schematiska avbildningar där bara de, enligt barnen, väsentligaste delarna på ett föremål är med till att figurerna får ett mer plastiskt och verklighetstroget utseende. I de exempelbilder som beskrivs och visas upp i Vygotskijs bok *Fantasi och kreativitet i barndomen* (1995) är det enbart bilder som barn skapat utan mallar. Dessa stadier fokuserar på processen i barnens utveckling av bildskapandet och hur barnen väljer att bygga upp figurer. Vygotskij pekar också på att barnens fantasi och kreativitet bygger på dess minnen och erfarenheter, alltså ju fler erfarenheter ett barn har gjort dess större blir dess fantasi (Vygotskij, 1995s. 88-90, 19-20). Att använda mallar och fylla i-teckningar ger barnen erfarenhet av ett material, en erfarenhet som de senare kan omvandla till något nytt med hjälp av sin kreativitet. Samtidigt kan det vara så, som Barnes skriver, att det ger barnen fel bild av vad bildskapandet går ut på och att det finns ett rätt sätt att skapa konst på (Barnes, 1994, s. 30).

Änggård skriver att barn strävar efter att skapa något som de tycker är fint, att få till den perfekta formen och en teckning som tilltalar dem. Genom att använda mallar och fylla i-teckningar kan barn uppnå detta och på så vis blir det en lustfylld aktivitet för barnen (Änggård, 2005, s. 110). Detta var något som respondenterna i vår undersökning tyckte var en positiv sida av dessa material. Att barnen kan skapa något som de tycker är fint och som de är nöjda med kan höja deras självkänsla och självförtroende. Dock kvarstår risken som Barnes och även Änggård tar upp, att de får ett rätt och fel-tänk som kan hindra dem i deras utveckling av det egna skapandet. Däremot kan det bli så att de inspireras och gör någonting mer av teckningen än bara fyller i eller ritar efter mallar eftersom barnen finner det lustfyllt. Då menar även Barnes att det blir ett kreativt skapande (Änggård, 2005, s. 1124-1131, Barnes, 1994, s. 30).

6.4 Slutanalys

I denna analys har vi alltså lyft bildskapande ur ett sociokulturellt perspektiv, pedagogens roll samt för och nackdelar med fylla i-teckningar och mallar. Många av respondenterna uttryckte att barns bildskapande handlar om att experimentera med material, färger och tekniker. De menade också att det är pedagogens roll att se till att förskolans miljö erbjuder detta, vilket det finns stöd för i läroplanen. Enligt Änggård handlar barns bildskapande om att barn är sociala varelser som ingår i en kamratkultur där de uttrycker sig för att ingå i en gemenskap (Änggård, 2005, s. 1122). Många gånger handlar det om att barn och vuxna har olika syn på varför de bildskapar och att det här blir en kulturkrock. Alltså ingår det i pedagogens roll att ta ansvar för miljön, men också för att reflektera över hur de ser på barnens bildskapande för att undvika att värdera det. De bör också försöka ta barnets perspektiv när de skapar miljöerna.

Det finns både positiva och negativa sidor med fylla i-teckningar och mallar, både enligt litteratur och respondenter. Dessa beror på hur materialet används, vare sig det erbjuds som en

social eller skapande aktivitet påverkar det barnen. Eftersom pedagogen är den som gör materialet tillgängligt spelar det också stor roll hur den gör det och med vilken avsikt. Är avsikten att barnen enbart ska fylla i dem får det andra konsekvenser i förhållande till om pedagogen utmanar dem i användandet av dem, som deras närmsta utvecklingszon.

7.0 Diskussion

Här kommer vi att föra en diskussion som berör det vi ovan har analyserat. För att förtydliga det som diskuteras har vi valt att dels använda samma rubriker som i analysen samt ytterligare en rubrik för att tydligt beröra frågeställningarna. Vi kommer även i en slutdiskussion att återkoppla till vår inledning samt lyfta fram det vi funnit mest tänkvärt.

7.1 Barns bildskapande ur pedagogernas och ett sociokulturellt perspektiv

Vi ser på lärande utifrån ett sociokulturellt perspektiv, dels för att detta varit en stor del av vår utbildning, men också för att vi anser att denna teori är den mest lämpliga för vår yrkesverksamhet. Ett sociokulturellt perspektiv innebär att lärande är socialt men när det kommer till bildskapande associeras detta som ett individuellt skapande. Änggård menar att förskolan är en kollektiv verksamhet där barnen ingår i en grupp och vardagen går till stor del ut på att alla gör allting samtidigt och tillsammans. Hon lyfter dessutom att vuxna och barn ser på just bildskapandet som olika sorters aktiviteter. Vuxna ser på bildskapande som något individuellt och ett sätt att uttrycka sig själv, men barn ser på det som ett socialt sammanhang. Detta kan leda till vad Änggård kallar för kulturkrockar (Änggård, 2005, s. 1132-1133). Några av respondenterna i vår undersökning lyfte att de såg att fylla i-teckningar kan vara roligare för barnen och att det tillåter dem att gå in i sin egen värld. De ansåg dock att härmande, barn emellan, var något positivt då barn lär av varandra i en sådan situation. Det vi funderar på är om pedagoger ser på olika aktiviteter med olika teoretiska perspektiv. Att härma varandra framställde de som en social aktivitet där de lär av varandra, precis som lärande sker enligt det sociokulturella perspektivet. Att fylla i en teckning ansåg de flesta dock vara en enskild aktivitet som för det mesta sker under fri lek och vi ställer oss då frågan, varför just detta material inte anses inbjuda till sociala samspel? Vi tror att det handlar om den vuxnes syn på materialet som något med lägre värde än fritt skapande, vilket enligt Änggård inte stämmer överens med barnens syn på saken (Änggård, 2005, s. 1132-1133).

Vuxna skapar för att uttrycka sig och att skapande ska komma inifrån och därför inte kopieras från någon annan (Änggård, 2005, s. 1132-1133). Eftersom barn strävar efter det fina, erbjuder fylla i-teckningar och mallar dem en sätt till att skapa fint. Dock kan vuxna uppleva dessa förutbestämda motiv som icke korrekt skapande eftersom att barnet enbart fyller i de färger som de väljer. Vi upplever att vi själva också värderat barns bildskapande som det bättre skapandet då det kommit från barnen. Barn eftersträvar dock ett fint bildskapande där deras motoriska förmåga inte alltid stämmer överens med deras föreställning av vad de ska skapa. Likt Änggård tror vi att detta är anledningen till varför barn finner mallar och fylla i-teckningar så lustfyllda och vi minns från vår egen barndom hur mycket vi själva uppskattade dessa material. Dessutom tror vi att de populärkulturella motiv som erbjuds på fylla i-teckningar även bidrar mycket till att det blir en lustfylld aktivitet för barnen. Fast skriver att genom populärkultur kan lärandet bli meningsfullt för barn eftersom att motiven då berör något som de är intresserade av (Fast, 2008, s. 111). Det står dessutom i lpfö98, reviderad 2010, att pedagoger ska utgå från barnens intressen när de utformar miljö och den verksamhet som bedrivs (Skolverket, 1998, reviderad 2010, s. 9). Vi tror även att de populärkulturella motiven kan leda till att barnen känner trygghet då det genom dessa skapas samtal för att de för barnen är bekanta hemifrån. Något som kan vara värt att reflektera över är dock det som pedagog 8 berörde när hon skrev om eventuella nackdelar med fylla i-teckningar och mallar.

Hon nämnde att dessa populärkulturella motiv ofta innehåller könsstereotypiska normer, vilket också kan påverka barnen.

7.2 Pedagogens roll

En av de slutsatser vi kan dra efter att ha analyserats hur pedagogerna förhåller sig till och arbetar med fylla i-teckningar och mallar är att pedagogerna som deltagit i denna undersökning till stor del inte arbetar med dessa material. Pedagog 8 nämner dock att det finns utrymme för att utveckla fylla i-teckningar som material. Hon skriver att barnen kan få fylla i med andra material än pennor, rita egna fylla i-teckningar eller samtala kring dem. För oss har det blivit tydligt att det är en fråga om hur pedagoger använder dem, inte om. De pedagogerna som säger sig ha fylla i-teckningar i sin verksamhet berättar att de använder dem för att barnen tycker att de är roliga. Det handlar alltså inte om utveckling av bildskapande. Pedagog 4, respondent i en av samtalsintervjuerna, sa på slutet av intervjun "Egentligen är det väl inget pedagogiskt över huvudtaget med att vi slänger fram sådana här fylla i-teckningar. Det handlar ju om att det är ett socialt samspel, att dom sitter i en grupp och gör något tillsammans". Även hon reflekterade över själva presentationen av fylla i-teckningar. Pedagoger lägger dem i en pärm eller låda och barnen är fria att plocka dem när det finns utrymme för det i den fria leken. Vi anser att det handlar om att pedagogerna inte reflekterar över varför de använder fylla i-teckningar. Materialets syfte är att fyllas i med färger och anses vara ett färdigt material, därför är det ingen som utvecklar användandet av dem som pedagog 8 var inne på. Det är kanske en fråga om att pedagoger redan värderat fylla i-teckningar och mallar som färdiga material som inte erbjuder den sortens skapande som vuxna värderar.

Det ligger också i pedagogens roll att reflektera över och försöka erbjuda en så god lärandemiljö som möjligt för att barnen ska inspireras till ett lustfyllt lärande (Skolverket, 1998 reviderad 2010, s. 10). Detta påpekar också Åberg och Lenz Taguchi, de anser att miljön ska utformas utefter barnens intressen och behov för att erbjuda just ett lustfyllt lärande (Åberg & Lenz Taguchi, 2005, s. 27-34). Vi anser att det därför ingår i pedagogens uppgift att reflektera över det som barnen visar intresse för, som till exempel fylla i-teckningar. Pedagogerna som deltagit i undersökningen berättade att barnen på förskolorna visar stort intresse för just fylla i-teckningar. Vare sig det har med populärkultur, kamratkultur eller för att strävar efter att skapa så fint som möjligt, borde pedagogerna i verksamheten kunna reflektera över det och applicera det i miljön, enligt oss.

7.3 För- och nackdelar med fylla i-teckningar och mallar

När vi ställde upp allt som våra respondenter ansåg vara positivt med mallar och fylla i-teckningar såg vi att det fanns fler positiva sidor än negativa. Det vi dock har funderat över är att de sidor som tagits upp som negativa berör själva utvecklingen av bildskapande och fantasin. De sidor som togs upp som positiva var sådana som berörde andra områden mer än just utvecklingen av bildskapandet, som till exempel att det är bra övning för koncentrationen och motoriken.

Om vi ställer mallar och fylla i-teckningar mot de stadier vi ovan har tagit upp att Vygotskij anser centrala i barns utveckling av bildskapandet kan vi tänka oss att de negativa aspekterna på dessa material blir övervägande. Vi funderar på om det kan vara så att dessa material kan hindra barn från att genomgå stadierna och på så vis inte får en ordentlig grund till sitt bildskapande. Vygotskij talar om att ett barns bilder går från att vara schematiska avbildningar där enbart de delar av ett föremål som barnet anser vara väsentliga finns med till att ta sig ett mer plastiskt uttryck och bli mer verklighetstroga (Vygotskij, 1995, s. 88-91). Vi

funderar på om det kan vara så att barn genom att använda mallar och fylla i-teckningar kan gå miste om att ta sig igenom de olika stadierna och på så vis inte får förmågan att utveckla sitt eget bildskapande. Ett annat perspektiv är att mallar och fylla i-teckningar kan vara en hjälp för barnen att ta sig ifrån de schematiska avbildningarna till ett mer verklighetstroget och plastiskt skapande. Dessa material kan fungera på ett sådant sätt att barnen får öva på former. Dessutom menar Vygotskij att barns fantasi bygger på deras erfarenheter och vi anser att mallar och fylla i-teckningar är en erfarenhet för barnen i deras skapande. På så vis kan de på ett kreativt sätt använda sig av dessa i sitt skapande. Vygotskij skriver också att skapande inte kan tvingas på barn utan att det måste komma från deras intresse. Vid en sådan situation tänker vi att en mall eller fylla i-teckning kan öppna en dörr till det egna skapandet. Dels för att barnet får en ny erfarenhet och kanske ett ökat självförtroende genom att det skapat något det tycker är fint, men också för att det kan skapa en lust till att lära sig mer (Vygotskij, 1995, s. 88-91, 19-20). Detta kan vara ett sätt, anser vi, att utmana barnet i dess närmsta utvecklingszon vilket både Braxell, Barnes och Dysthe tar upp är viktigt för att barn ska komma vidare i sin utveckling (Braxell, 2010, s. 66, Barnes, 1994, s. 27, Dysthe, 2003, s. 80-82).

7.4 Frågeställningar

- Hur arbetar pedagoger med mallar och fylla i-teckningar?
- Hur förhåller sig pedagoger till mallar och fylla i-teckningar?
- Hur kan dessa material påverka barnen i deras utveckling av bildskapandet?

Det vi har kommit fram till är att dessa tre frågeställningar hänger ihop på ett sådant sätt att vi inte kan svara på den ena utan att beröra den andra. Hur pedagoger förhåller sig till dessa material påverkar hur de arbetar med dem vilket i sin tur påverkar vad för konsekvenser de får för barnen. Beroende på hur pedagogen förhåller sig till mallar och fylla i-teckningar låter denne barnen använda dem på olika sätt. En av respondenterna i vår undersökning lät till exempel barnen använda fylla i-teckningar för att kalkera och såg på det som en bra motorik- och koncentrationsövning. Samtidigt fick de bara lov att ta en om dagen för att de även skulle skapa något själva. I detta exempel kan vi se att pedagogen förhåller sig ganska kritiskt till dessa material samtidigt som denne funnit något positivt med det, förutom att barnen tycker att det är roligt och lustfyllt, och lyft in detta i verksamheten till en viss grad.

Hur arbetet med fylla i-teckningar och mallar ser ut hos de pedagoger som ingick i vår undersökning såg väldigt olika ut. Hälften av pedagogerna berättade att de inte använder fylla i-teckningar över huvudtaget. Hos tre av de pedagogerna som använder fylla i-teckningar dagligen i sin verksamhet handlade det om att barnen själva plockar en teckning för att fylla i när de har lust till det. Även på den förskola som uppgav sig att i samband med högtider använda sig av fylla i-teckningar fick barnen själva välja när de ska fylla i ett färdig ritat målarblad. Detta sker under fri lek och inte under någon planerad bildskapande aktivitet.

Huruvida fylla i-teckningar och mallar påverkar barns utveckling inom bildskapande positivt eller negativt råder det olika mening om. Under samtalsintervjuerna och enkätundersökningen uttryckte pedagogerna en rad olika aspekter som de tror kan vara positivt och negativt med att barn får använda fylla i-teckningar i förskolan. Även om alla respondenter inte lyfte samma aspekter var det ingen som direkt motsatte sig någon annans uppfattning. Snarare var många av de aspekter som nämndes samma som någon annan uttryckt eller kompletterande till någon annans svar.

En annan respondent hade fylla i-teckningar tillgängliga för barnen hela tiden i sin verksamhet. De har det för att barnen ser dem som roliga och för att det blir lustfyllt när de får använda dem. Pedagogen kan också se det som en inkörsport i det egna bildskapandet för barn som inte vågar skapa själva. Pedagogen uttrycker att det kan vara bra för dessa barn att få uppleva att de gjort något som de tycker är fint. Änggård trycker på att barn värdesätter sådant som de tycker är fint högre än det som de kanske egentligen kan uttrycka i det egna skapandet. Här kan vi åter igen koppla in den kulturkrock som Änggård skriver om, för barn är bildskapande något socialt. Barn vill även uppnå en fulländad bild och när motoriken sätter stopp för detta använder de mallar och fylla i-teckningar som verktyg för att nå längre. Enligt vuxna är bildskapande, oftast, ett individuellt sätt att uttrycka sina inre känslor på, något som de värdesätter mer än en teckning som är ritad med mallar. Detta för att det enligt vuxna normer inte anses vara eget skapande. Dock säger samma pedagog som ovan att det runt dessa fylla i-teckningar skapas ett socialt sammanhang som för barnen kan vara väldigt viktigt, Änggård kallar detta för kollektiva bildsamtal eller kamratkulturer (Änggård, 2005, 1122).

Pedagogerna förhåller sig alltså olika till dessa material och därför får dessa olika stor plats i den dagliga verksamheten. Vi anser att om pedagoger har ett öppet förhållningssätt till dessa material och ser möjligheter så finns det positiva sätt att arbeta med dem i förskolans verksamhet. Vi tror, likt Vygotskij (1995, s. 19-20), att barn som fått erfara sådana material kan omvandla dessa erfarenheter till ett kreativt skapande. De kan till exempel kombinera dem med andra material och som Barnes skriver göra något utöver att enbart fylla i (Barnes, 1994, s. 34). Som vi tidigare nämnt har pedagogen en stor roll i barns utveckling av bildskapandet och beroende på hur pedagogen förhåller sig till och arbetar med dessa material påverkas barnen olika och det får olika konsekvenser för bildskapandet.

7.5 Slutdiskussion

Ett barn sitter med en vuxen vid ett bord för att rita bilder till en saga som handlar om Pippi Långstrump. Barnet vill rita en bild på Herr Nilsson och springer och hämtar en fylla i-teckning med honom som motiv. Den vuxne frågar barnet om de ska rita en egen Herr Nilsson istället för att fylla i honom på en färdig teckning. Barnet svarar då att han inte kan rita lika fint som på fylla i-teckningen.

Denna anekdot ligger till grund för och inleder rapporten om vår undersökning. Vi har båda två stött på liknande händelser och trott att detta pekar på att fylla i-teckningar och mallar hämmar barnen i bildskapandet. Att ta reda på hur pedagoger tänker om och arbetar med dessa material för att sedan kunna sätta det i förhållande till barns utveckling inom bildskapande var anledningen till att vi genomförde denna undersökning. Genom att ta reda på hur pedagoger tänker kring fylla i-teckningar hoppades vi på att få mer kunskap om dem och komma närmare ett svar på om de är hämmande för barnen eller inte. Vi misstänkte att fylla i-teckningen stod i vägen för barnets kreativitet, fantasi och därmed det egna skapandet. Det som, enligt Änggård, är en vuxens värdering om eget bildskapande (Änggård, 2005, s. 1132-1133). Vi tror att det är just vuxnas föreställningar som står i vägen för barnens skapande. Om barnet bildskapar för att ingå i ett socialt sammanhang och för att skapa fina saker och pedagogen inte uppfattat det, tror vi att denne missförstått varför barn skapar över huvudtaget. Vi anser att vår undersökning gett oss större förståelse för barns bildskapande och fått oss att reflektera över pedagogens roll samt inflytande. För oss har det blivit tydligt att det ofta handlar om att möta barnen i deras intresse, reflektera över det och sedan utforma en bra

lärandemiljö där efter. Alltså handlar det inte om att pedagoger *har* fylla i-teckningar och mallar i sin verksamhet, utan snarare *hur* de väljer att arbeta med dem.

En fråga vi ställt oss efter att vi genomfört vår undersökning är hur och vem det är som väljer vilka motiv som ska finnas att fylla i. Är det barnen eller är det pedagogerna som väljer? Detta är en fråga som vi känner kunde fyllt en förtydligande funktion i vår undersökning. Vi tror att vi genom att ställa denna fråga kunnat få en tydligare inblick i hur pedagogerna tänker kring vad fylla i-teckningar betyder för barnens lärande. Vi tänker att det går att använda motiven till att inspirera barnen och föra dem in i ett lustfyllt skapande. Fast skriver att populärkultur är något som barn är mycket intresserade av, vilket ofta visas genom lek, och som kan användas som inspiration för barn i deras lärande (Fast, 2008, s. 111). Vi tänker att det går att använda motiv som finns tillgängliga att fylla i till mer än att bara fylla i. Genom att använda sig av motiv som för barnen är spännande och populära kan man bjuda in till ett lustfyllt och socialt lärande som blir meningsfullt för barnen eftersom pedagogen har tagit tillvara på deras intressen.

Braxell betonar hur pedagogens bemötande kan föra barnen i olika riktningar inom bildskapandet (Braxell, 2010, s. 70-74). När vi tänker på hur pedagoger och även vi själva bemöter barnens skapande och hur miljöerna är uppbyggda blir det tydligt att vi gör det med inställningen att bildskapande är individuellt. Under vår undersökning framgick det att respondenterna prioriterade att barnen skulle kunna sitta för sig själva och inte riskera att någon annan till exempel skulle rita på deras teckningar. Det blir även tydligt när vi själva sitter och målar eller ritar med barnen, vi har båda upplevt att det är svårt för oss att låta barn vara med och rita på vår egen teckning. Vi tänker att det kan handla om att vi är fokuserade på resultatet i vårt eget skapande och att det för oss är individuellt, varför det är så vet vi inte. På så vis är vi kanske inte är öppna för att släppa in det sociala som skapandet är för barn. Att vuxna och barn har så olika syn på bildskapande är definitivt något som påverkar barnen anser vi. Vi tror också att det är viktigt att pedagoger verkligen försöker se och sätta sig in i vad barnen ser i och tänker om bildskapande för att på ett så rättvist sätt som möjligt kunna möta barnen i verksamheten.

Nilsson och Wikström (2008) lyfter vad de kallar för ritscheman och anser att detta är ett bättre sätt för barnen att skapa på än med mallar och fylla i-teckningar. Vi tror dock att dessa scheman kan ge barnen lika mycket rätt och fel-tänk om bildskapande som mallar och fylla i-teckningar. Vi liknar ritscheman med hur vi fick lära oss att skriva bokstäver när vi var små, det fanns ett rätt sätt att göra på. Vi anser att ritscheman är snarlikt detta och tror att det kan vara hämmande för barnen då de kan uppfatta att det är så här du ska rita en katt. Istället för att ge barnen "så här ritar du en katt" vill vi ge dem "hur tror DU att man kan rita en katt?". Sedan tror vi dock att det kan vara en bra motorisk övning men vi förhåller oss ändå kritiskt till ritscheman då vi tror att dessa istället för att lära barn tekniker, som Nilsson och Wikström (Nilsson och Wikström, 2008, s. 24-25) anser, lär barn att detta är det rätta sättet att rita på. Dessutom anser vi att det kanske är viktigare för barn att våga utforska material och genom detta få en större tilltro till sitt eget skapande. Vi tror att det gynnar barnen mer att de får använda sin kreativitet till att komma på vad de kan göra med ett material istället för att ge dem en färdig teknik för materialet. På så vis tror vi att det på ett mer effektivt sätt går att undvika ett rätt- och feltänk. Precis som Barnes skriver tror vi att det är viktigare att fokusera på processen i skapandet istället för resultatet och framförallt akta sig för att ha en bestämd slutprodukt (Barnes 1994, s. 38).

Vi är nöjda med valet av metoder. Resultatet vi fick i förhållande till litteraturen anser vi har öppnat våra ögon för barns bildskapande ur ett perspektiv inte tidigare erfarit. Vi tror även att andra som tar del av vår undersökning kan inspireras och berikas i sitt sätt att se på barns bildskapande. Undersökningen är även falsifierbar. Det kan finnas människor som har erfarenheter som motsätter sig till att fylla i-teckningar och mallar kan användas till goda ändamål. Det kan också finnas de som emotsätter sig till att det är hämmande för barns utveckling i bildskapandet. Vi vill förhålla oss kritiskt till mallar och fylla i-teckningar men vill inte avsäga oss användandet helt då vi tror att det finns både goda och dåliga sidor med dessa material. Vi har utgått från det sociokulturella perspektivet när vi har analyserat och diskuterat, sätts fylla i-teckningar och mallar i förhållande till en annan teoretisk filosofi kan resultatet komma att se annorlunda ut. Enligt Gilje och Grimen måste undersökningen vara möjlig att motbevisas för att kunna klassas som forskning (Gilje & Grimen, 1992, s.21-22).

Vidare forskning, utifrån vår undersökning, kan vara sådan som mer riktar in sig till barnens perspektiv och deras strävan efter att skapa något som är fint. Vi anser att vidare forskning angående denna strävan kan utgå från vår undersökning men även vidare forskning på det sociala skapandet hos barnen kan ha sin grund i denna. Genom observationer av och bildsamtal med barnen tror vi att det finns möjlighet till att utveckla våra teorier om konsekvenserna av användandet av mallar och fylla i-teckningar ytterligare kan synliggöras. Vidare forskning skulle också kunna utföras kring Braxells teori om att vuxnas bemötande påverkar barnens bildskapande. Genom att observera om och hur pedagoger kommenterar barns skapande, skulle man kunna studera hur mycket detta påverkar barnets skapande. Studier på hur pedagogers bemötande skiljer sig mellan det fria skapandet och alster skapade med mallar och fylla i-teckningar är även det en alternativ vidare forskning.

Avslutningsvis vill vi återigen belysa att vi anser att det inte handlar om att förskolor *har* mallar och fylla i-teckningar, utan om *hur* de används i verksamheten. Beroende på vad pedagogen har för förhållningssätt till dessa material, hur hon bemöter barnen och hur miljöer samt verksamhet byggs upp påverkas barnen på olika sätt. Det är vår roll som pedagog att se barnen och den kontext de ingår i för att bygga upp en verksamhet som är deras.

8.0 Referenslista

- Barnes, R. (1994). *Lära barn skapa: kreativt arbete med barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Braxell, S. (2010). *Skapande barn: att arbeta med bild i förskolan / [Stina Braxell]*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Dysthe, O. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Fast, C. (2008). *Literacy: i familj, förskola och skola*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Gilje, N. & Grimen, H. (1992). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos
- Högskolan i Gävle. 2008. *Bildskapande i en förskola och förskoleklass: Mallar eller inte mallar – det är frågan*, Hämtad 2012-11-07 kl 19.43
<http://hig.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:132917>
- Imsen, G. (2006). *Elevers värld: introduktion till pedagogisk psykologi*. (4., rev. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Linköpings universitet. 2005. *Förskolebarns meningsskapande i bildaktiviteter utmanar vuxenvärlden*. Hämtad 2012-11-08 kl 20.46, <http://www.ep.liu.se/ecp/015/089/ecp015089b.pdf>
- Ritmallar.com. (2009). 2012-11-08 kl 14.00. från <http://www.ritmallar.com/index.php>
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö – 98, reviderad 2010*.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.
- Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Änggård, E. (2005). *Bildskapande: en del av förskolebarns kamratkulturer*. (1. uppl.) Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2005. Linköping.

9.0 Bilagor

9.1 Enkät och intervjufrågor

Intervju angående barns bildskapande och fylla i-teckningar

Svara på frågorna utefter hur ni idag arbetar med bildskapande i er verksamhet. Vi är intresserade av barns bildskapande ur ditt perspektiv och hur du tänker kring detta ämne samt fylla i-teckningar. Svara genom att skriva dina svar under frågorna och bifoga dokumentet i ditt svar. Du kommer att vara anonym i den slutgiltiga texten. Tack för din medverkan!

1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?
b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?
2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?
b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?
3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?
4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?)
Vid JA: Varför (vad har ni för syfte) och hur arbetar ni med det?
Vid NEJ: Varför inte?
5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?
b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?
c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar?

Michaela Ek och Stina Nilsson, Göteborgs Universitet

9.2 Intervjuer - Svar

Pedagog 1

Hur du ser på att barn härmar och ritar? Asså över huvudtaget att härma. Det är ju ganska roligt att se dom för jag menar, någon har en, vi säger en, de burkar göra kanske, om de på, de så olika om de är här inne, idag är ingen här inne, men om de är här inne och vill göra en sån här mallteckning då va, då okej va då sitter de här och så sitter nån och "ahh vad ritar du? A! En sån ska jag också göra" för det är ju ofta de va, man ska ju härma då va. Och de lär ju av varandra på det sätta va och det är ju positivt tycker jag, sen ska det ju inte bli en massproduktion, då är det inte positivt, då hamnar vi någon annan stans va. Men att dom änna va, lär varandra. Som nu har mina gjort sagor, då har de gått och hämtat "ahh, vad ska du göra för saga? Ah, ag ska göra med siffror" Ha, så har de tittat i de här pärmarna och så har de hittat nått med siffror och så har de klippt och klistrat och dom har färgat och så har jag satt på baksidan åt dem så har vi kört sån här flanosaga så har dom presenterat de för gruppen då va. Så har de stått där framme och pratat om, åååh, dom va jättebra. Det är med matematik har det varit och har varit prinsessagor har det vara också då va och någon har varit djursagor, väldigt varierande har det varit och dom är nio stycken då , dom äldsta då.

Och det är så roligt då för dom har gjort det här för mig då och så har jag suttit som åskådare då, för dt började med att jag då, för jag gillar ju flanosagor då, tycker det är jättekul ja, alltid älskat det och så har man gjort det för dom alltid då. Ah, "Skulle ni vilja göra möjligen en flanosaga för mig? liksom det skulle vara så roligt då, vad skulle ni hitta på, vad skulle det handla om? Vad skulle ni tycka det va roligt att göra saga om?" "Ahh jag gillar matte" kommer ju någon då och "jag gillar det", Jaa, men då skriver jag upp det och så, nu är vi på sluttampen, nu är det tre kvar då som ska göra sina nästa vecka.

Så det är också roligt men då har de använt material ... vad ska det handla om och hur ska det möjligen se ut och så har de fått hjälpa till. Det blir ju lite med dom här mallarna då va för att de andra ska se vad det är för form av saga. För de har även gjort helt på fri hand, det har vart små lappar så här va, i miniatyr, som dom ska sätta upp 300 stycken på tavlan , det är liksom inte, va, va vad är det då? "åh det är en liten rätta, jaha ja, men den är fin" och så har de kanske fått gjort några sånna här på egen hand självklart också då men även att man har en saga då som alla kan vara med och diskuterar de efter åt då, ja sagan och vad de upplevde sagan då va och hur de andra upplevde sagan då. Och det är ju jätteroligt va. Och så får de med sig den här sagan hem i en påse då så kan de berätta hemma för mamma och pappa. Jättekul tycker dom att det är va, så det jobbar jag med i samlingen då va, har jag det då va med sagor då. Och "marina och drömskafferiet" är också väldigt roligt med sånger och drömmar, det är väldigt viktigt att prata drömmar, jobbar dom med där. Det var de stora barnen då.

Dom små, dom är väl förmodligen, asså vi jobbar ju inte så mycket med dem i grupp, men där håller dom på mycket med (bankar med handen i bordet) fingerfärger, jag menar allt det här som är här inne, lera då och så playdo men den fick vi slänga nu när det var magsjuka! Men det är annars en väldigt populär lera att sitta och jobba med, våga ta i material. Det är där dom är de minsta då.

Mellangruppen där då de provar ju också material ganska fritt här inne då med sin fröken. Sen är det fritt då, får man höra med dem "vad skulle ni vilja göra idag?". Vad kan vi hitta på,

fram med lite, ställer fram lite burkar med lite extra sådär. Vad skulle ni känna för idag, jaa klippa, men då får vi se vad vi kan ta fram och klippa i, eller limma eller vad man nu vill göra. Ska vi prova med lite vatten här på och se vad som händer, lite experiment. Sen har vi en experimentverkstad här ute så där gör vi ju också experiment med dem. Vad händer liksom, det är väldigt roligt! Nu kalkerar de i hörnet där på vårt ljusbord.

Det är ju spännande, för det är ju det här med förtryckta teckningar. Vad är bra med dem? Jo, det kanske är det att man lära sig att följa linjer och hålla sig innanför och det här med färgdelar, hur man ska måla och möta färgerna med varande, det är en positiv grej. Sen är det inte bra mer, tycker inte jag, för då börjar det bli "Ha, nu har jag gjort fem idag, vad roligt... Det här blev ju fel va". Asså en om dagen, sen blir det en friteckning, sen var det färdigritat, då tar vi lilla brickan här och ser vad har vi här, jaha, du håller på med något med pärlor, eller en garnboll, då kan du fortsätta med det en liten stund. Asså, man erbjuder vad de har på sina brickor att fortsätta med så att det blir måttligt av allt. Men sen, visst, vissa dagar när man inte har kollen så har nån ritat ett par teckningar eller nått, då säger man att nu ska vi inte rita mer. Det blir inte ordentligt då, det blir bara slarvar och det är inte heller roligt! Man ska hålla sig åt med färgerna och verkligen försöka skapa nått så att det blir en träning. Vi försöker ju hålla oss till det sen kan det ju vara så att nån liten har smitit in här när man står i disken och den kanske har varit igång och ritat på det barnets teckning och tagit en penna ååå! Det är väldigt viktigt att man har kollen här då för de är ju så snabba de små! Men oftast så funkar det bra här tycker jag!

Jag tycker ju att det är väldigt kul med tryckteknik, det har jag hållit på med väldigt mycket då. Trycka med allt, potatis och sånt! Titta va det blev! Eller tummar, eller händer! Ta mycket i färger så att man bekantar sig med dem. Sen tycker jag att det alltid är kul att ta med dem till skogen, och ta med material hem från skogen, i en ny bytta och så får de se vad vi har i den.

-Berättar om att hon torkade löv i torkskåpet- man vill ju göra sakerna med en gång!

Vi försöker att vara lyhörda på vad barnen önskar. Jag tycker att det viktigaste är ett positivt tänkande! Är man positiv när man går till jobbet på morgonen, då blir det en bra dag! Och kommer du hit och så får du 10 stycken som står och kramar om dig, det kan ju inte bli en bättre start på dagen! Det är ju det som är så underbart.

Positiv vad du än ska ta dig för "Ska vi prova detta, det är väl spännande". Om hela du som människa är positiv då blir det ju oftast bra. Det är ju bara det, tycker jag va, att vara en bra förebild och vara positiv och ha ett positivt sätt så mot barnen och våga låta dem utmanas lite och prova och testa, kladd och kleta, det spelar ju ingen roll! Det är ju bara härligt att se dem när de är igång här, ojoj vad det blev mycket idag, men vad gör det!? Dom måste ju det för att komma någon vart.

Sen idéer och sånt kan jag känna ibland, man kan få lite, visst Internet ibland och så lite kolleger, men vi har ju inte så många kolleger så dör fastnar ju vi eftersom vi är ensamavdelning. Det kan man sakna ibland att man inte får lite inputs utifrån. Men nu har vi en pedagogiska, hon kommer från en avdelning där de är 20 personal. Vi får komma ner till dem, se deras verksamhet och få lite idéer och komma in i deras verksamhet, det är jättespännande! Då får man lite mer input och jag ska plugga nu ett år och läsa om dokumentation Asså, det går inte andras, du måste fylla på dig. Det blir tråkigt tillslut annars.

Huset vi jobbar i är så inspirerande och härligt. Det är så härligt, vi har en skog åt det hållet där det är jättebra att håva och en skog åt det hållet där det finns en massa myrstackar och stubbar som man kan dyka loss i så det är ju jättehärligt. Så underbart nära till allt. Och vår underbara gård som de små håller på att utforska för fullt! Det är mycket att utforska bara här ute.

Just nu så syr mina fyraåringar, det är bara en som har börjat ännu. Marie gör så att barnen får kalkera av sitt eget ansikte och sen så fick de sy det på tyg så fick de göra kuddar av det. Då nappade mina små och de har börjat sy på de här -små tyglapparna, de som inte är lika framåt ska få börja sy bokmärken. Barnen tycker det är jättekul när de har kommit på tekniken. Så det är viktigt att de får sitta och knåpa och kämpa!

Sen ha de börjat sy faktiskt, mycket halsband och armband, sen när de gjort de fick de göra pärlplattor och sen när de gjort de fick de gå vidare och göra såna här där man trär trådarna från båda ändarna, sen tänkte jag att man kan göra det ännu svårare och trä efter mönster med såna indianpärlor så att man kommer vidare hela tiden, annars blir det ju massproduktion av det också och det är ju inte heller bra! Man tar det i etapper med dem! Det går ju inte riktigt att erbjuda allt på barnnivå när man har en blandad avdelning, man får göra det så tillgängligt som möjligt, allt står så att de kan se det, man får ju anpassa så som det går. Det funkar inte att ha allt lågt, bara de kan se vad som finns!

Pedagog 2

1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?
  - b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

a. Bildskapande tycker jag är... det är så mycket, lite olika saker. Dels det här fria där barn får sitta vid ett bord med papper och penna och rita så att de kan göra vad de vill är ett slags bildskapande. Sedan finns det styrda aktiviteter där en pedagog leder och har lixom uppgifter och uppdrag, det är ju också bildskapande. Det är ju mycket egentligen.

b. Jag jobbar med två-åringar och nu håller vi på med att introducera material, pennor har de alltid tillgång till och kriterier med, men vi håller på med att presentera vattenfärg den här terminen så de får lära sig att jobba med pensel och vatten och färgen. Det är ju en aktivitet i sig. Det är en process att lära sig, bara att hantera materialet och vad man gör med det. En del sitter ju och skvätter med vatten och tycker att det är jätte kul, så det är ju steg innan man börjar att måla, det är mycket som ska undersökas innan man börjar måla. Täckfärg jobbade vi med en del förra terminen när barnen var nya på förskolan. Den färgen gillar de verkligen, jag märker att de tycker om den för dom sitter och pekar på sina teckningar och vill fortsätta med täckfärgen. Det finns ju mycket olika material att bli bekant med för barn. Jag tycker att man får ta det stegvis och att man som pedagog lär barnet hur materialet fungerar så att man lixom inte bara välter ut allt i en salig röra, utan att man lixom presenterar ett material i taget. Och sedan att de har klart för sig vad det är för någonting under hela förskoletiden att dom har fått lära sig torrpastell och oljepastell och vattenfärger och akvarell, dom här olika bitarna som kol, och sedan när man kommer upp i skolan har de det i sig och kanske sedan när de blir större kan experimentera själva med att blanda material och färger. Jag tycker om just bild och färg och material, så jag har funderat lite på det.

2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?

b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

a. Jag tycker att den är viktig utifrån det här med att skapa plats och tid och möjligheter för barnen, att det får ta tid. Att det ska finnas ytor och bord där de kan sitta och hålla på, att det ska vara lätt tillgängligt att skapa möjlighet och tid, så att det inte bara är ett bord där man både pärlar och pusslar och målar. Det ska finnas utrymme för det och att det kan få vara kladdigt, det kan få vara kvar för att det behöver torka. Jag tycker att man behöver rum för det. Det underlättar både till att pedagogen ska få lust till att ta fram det och jobba med färg och att barnen kan lämna rummet och så kan man stänga till så att det kan torka där utan att man är rädd att det ska bli förstört. Så jag tycker att pedagogen har en jättestor roll i vad man kan göra med materialet och bilden. Det är tungt, eller inte tungt men det kräver mycket av pedagogen att erbjuda barn målning i verksamheten för det sköter inte sig själv. Så det är bra om man är intresserad av det så kommer det för barnen. Är det en avdelning där ingen är intresserad så tror jag inte att man tar fram så mycket faktiskt.

b. Nätet, kollar andras bloggar, andra förskollärares sidor, naturen, jag gillar ju personligt så jag hittar inspiration lätt utifrån teman. Så om man har teman på avdelningen så kan man hämta inspiration där eller kolla på vad barnen gör, vad sitter de och pratar om. Så jag känner att... allt inspirerar om man vill egentligen.

3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Utefter min utbildning då, så ser jag det som ett lärande att man tittar på varandra hur andra gör och att man lär av varandra. Att bli inspirerad kanske, å du gjorde en snygg hand och den gjorde en häftig tröja och så kan jag liksom plocka ut bitar och göra något eget av det. Så jag tycker att det är absolut positivt. Jag tror att människor behöver det, inspirera varandra och lära av varandra, så jag ser inget negativt i det på något sätt. Det blir aldrig samma ändå, för alla sätter sin egen personliga prägel på sina saker vad det än är egentligen vare sig det är text eller alster eller om man sticker... det blir alltid personligt, det går sällan att kopiera rakt av så.

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?)

Vid JA: Varför (vad har ni för syfte) och hur arbetar ni med det?

Vid NEJ: Varför inte?

a. Nej inte vi på vår avdelning gör inte det, men de större kan göra det. Vi har två-åringar så jag ser ingen anledning till att egentligen använda det. Jag gjorde ett experiment, jag hittade sådana här svampar i huset så då kopierade jag några svampar för att liksom se lite hur det blev, men jag kunde likaväl ha hoppat över det och bara lämnat ett vitt papper för de såg inte svampen, utan det var ett papper så det fanns liksom ingen anledning att dra fram det. Men för äldre barn kan jag väl se att det kan fylla ett syfte, dels det där att koncentrera sig och fylla i innanför linjer, det kan vara en typ av koncentration. Sedan att vara lite för sig själv och liksom kan bli lite som meditation att sitta och fylla i och göra det väldigt snyggt och ordentligt om man nu är lagd åt det hållet. Andra barn bryr sig inte om det de kan inte måla innanför linjerna och tycker inte att det är viktigt och det är liksom skit samma.

5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?

- b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?
c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar?

Jag tycker inte att det är helt fel, jag tror att just med koncentration syfte och att man vill göra något ordentligt eller om man inte har någon... man vet inte vad man vill måla så kan det ju vara en hjälp på vägen att sitta ner och kanske följa linjer, fylla i och leka med färger, hur det blir om man provar sig fram. Det kan ju vara en lösning om man bara har ett vitt papper framför sig. Så det kan vara en hjälp också.

Om man bara använder fylla i-teckningar så känns det tråkigt om barn bara erbjuds färdiga mallar och aldrig får prova på att utveckla sin egen teknik, för det är ju teknik, man behöver ju lära sig och att någon förklarar, att man har pedagoger som visar hur man gör ett träd. Att det här är en stam och att det här är kronan och olika sätt att måla tror jag att barn behöver förebilder som visar. Och sedan med tiden så utvecklar de ändå en egen stil om de är intresserade, är de inte det så blir det liksom inget. Om man bara får se sådana där fyller i saker så tror jag att det värkar lite tråkigt, det blir ju ingen utmaning för barnen. Men det kanske är en hjälp för pedagoger som inte är intresserade av det, eller kan eller tycker sig kunna någonting om bild, att det kanske blir positivt för dem då för att de tycker att de erbjuder barnet någonting i alla fall kanske. Inte utifrån att utveckla barnets teknik med penna och fantasi och få ner det på papper så vet jag inte om det är så positivt egentligen. Men jag vet inte, det är bara som jag tror.

Pedagog 3

1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?
b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

-Oj, vilka nätta frågor. Bildskapande, tänker du på alla barn eller särskilt små barn, mellan barn och stora barn?

Alla barn.

-Då måste jag väl säga att bildskapandet kommer ifrån barnets egen nyfikenhet och då handlar det ju om att för pedagogen att försöka lista ut vad det är barnet är intresserat av innan man presenterar materialet så att säga. Och om inte man ser och förstår då kan man ju kanske presentera nått material och se om det finns någon nyfikenhet vid det materialitet och sen där ifrån fortsätta att skapa, men, är du också intresserad av att veta vad jag anser om material som är icke skapande?

Det kommer senare!

-Ja, okej. Vad mer kan man säga om barnens skapande? Ja att man inte får ha för borttom utan att man verkligen försöker att förstå vad de är ute efter och att det finns ett mångfald av material så att ser man till exempel att ett barn är intresserat av å blanda färger, jag men då kanske man kan blanda färger på många olika sätt, med vattenfärger och med vatten och på overheaden eller ljusbordet, då finns det hur mycket som helst att ösa ur så att man inte har för borttom heller att nu har de blandat färger nu gör vi nåt annat utan att man är uthållig helt enkelt, lika uthållig som barnen är.

2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?

-Ja, det va jag ju lite inne på här – ett barn vill läsa bok- nä, men det va att vara lyhörd, uppmärksam försöka vara prestigelös. Att jag som pedagog även kan misslyckas utan att något har hänt så att säga, jag kanske hade en tanke med ett material eller en ide och så visar det sig att det va helt ointressant för barnen ja men då backar jag ett steg, börjar om från början så att det, man inte blir " det där törs jag mig aldrig på igen för det gick åt skogen sist", utan man , har ett öppet sinne helt enkelt, så öppet som det någonsin går. Och att man inte heller ska låta sig nedslås av att det saknas material utan att, ja finns inte det så tar jag väl det, finns inte rött så tar jag väl grönt.

b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

-Jaa, jag inspireras av mig själv, hehe. Näävars, ja det gör jag väl delvis. Jag inspireras av mitt eget skapande, asså mitt eget konstnärsskap. Det är där någonstans som jag befinner mig, jag kan inte ta bort det ur mitt liv utan det finns ju där som en matta. Och sen tar jag inspiration från andra kollegor, andra vuxna, väldigt mycket på fritiden, alltså jag kan inte låta bli att få inspiration även på lördag eftermiddag, utan det slutar aldrig att pumpa på liksom. Ja, genom annan, bildkonst, museer, utställningar, hantverk, tidningar, jag ser saker hela tiden!

3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

-Ja, jag ser ju inte det som ett härmande utan att barn är sociala varelser och försöker befinna sig i ett sammanhang. Alltså vill man visa kompiserna att jag vill va med dig så jag vill göra likadant som du, nu pratar jag om små, de yngre barnen, där all är tillåtet. Men sen kan man ju se att den del barn fastnar, alltså lite äldre barn för att de är så rädda för att göra eget, öhm, då kanske man får vara lite uppmärksam och hjälpa det barnet att komma vidare i sitt eget skapande, men jag tycker nog inte att de härmar, utan dom.. jaa, nää jag kan inte riktigt. Men det är viktigt att de får göra det! Och likadant som pedagog så var det ju när jag gick min utbildning för 100 år sedan så var det ju totalt förbjudet även för en vuxen att rita före och för tycker jag väl inte att man ska vara helt rigid utan att det är klart att jag kan få rita en häst på mitt sätt och sen om barnen försöker göra en häst på sitt sätt så har ju de låtit sig inspireras av mig, inte så att jag visar dem att så här ser en häst ut, så det finns ju, tidigare så skulle man ju inte göra, det var liksom smisk på fingrarna, men man får inte vara rädd för att testa olika sätt. Och som sagt inspiration, de måste ju dom får hämta någonstans ifrån likväl som vi vuxna

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?)

-Nej.

Vid NEJ: Varför inte?

-A, men det är väl det där att det blir lite enkelspårigt och sen menar inte jag, vi har ju sånna, du vet, där mandalas, dom här matematiska formerna som barnen kan få, men det finns en liten tanke med dom trots allt, att dom är matematiskt uppbyggda, att det kan vara roligt att sitta och fylla i, också socialt om några sitter och gör det samtidigt man jämföra sig med varandra, låter sig inspireras av varandra. Och de formerna varierar ju hela tiden och de föreställer inte Hello Kitty utan de är mera som en filosofisk form. Jag skiljer nog lite på en vanlig målarbok med disneybilder och mandalas. Och sen är det ju inte dödstraff på det heller!

5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?

- b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?
- c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar?

-Jaa, det kanske det gör, jag vet inte men jag tycker att det är ganska meningslöst i vår verksamhet. Jag kan tänka mig att barnen ändå bjuds på de här sakerna och som alltid tycker jag att vi ska vara ett komplement och erbjuda på andra saker på förskolan.

-och likadant med allt det här färdiga materialet, du vet kycklingben, tomteluvor på metervera. Det vill jag inte heller ha på förskolan, det finns inget utrymme för det helt enkelt. Men det svåra är ju att påverka kollegor som tycker att allt det är, som kanske har gjort det här i hundra år och tycker att det är helt okej, det är svårt att vara ateljérista, man vill aldrig trampa någon på tårna men man vill ändå stötta och gå framåt så, men när det gäller sådana saker har jag utrotat här på förskolan helt enkelt, under stora protester men det sket jag i, det här är några år sen så att jag är nog förlåten tror jag. Men som sagt, jag erbjuder mycket annat material.

Pedagog 4

- 1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?
- b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

Vi diskuterade det, att det finns så mycket bild då, speciellt med IT som har kommit då, med IPAD ritprogram och bildskapande det är så... det infattar i stort sätt allt man gör höll jag på att säga för vi dokumenterar ju med bild också, så det beror på hur man ser det, man kan ju väga in hur mycket som helst, om dom bygger något och skapat något och vi får det på bild så kan ju dom också reflektera och se vad dom har gjort. Att dom får reflektera framförallt över vad dom gör. Annars gör vi det här vanliga målar med alla möjliga olika medel, fingerfärg, vattenfärg, blanda färg bara liksom få måla med olika färger... a rita, vi har mycket mall och fylla i också.

- 2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?
- b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

Jag är ju ganska i mot att man styr för mycket upp i bild över huvudtaget, jag tror att man förstör för vi har inte den fantasin barnen har, och jag tror att om vi lägger oss i för mycket och diskuterar och frågar och kanske lägger in egna värderingar och så tror jag att det kan förstöra. Så jag brukar vara väldigt tyst faktiskt, och låta dom berätta och det gör dom om man är tyst så berättar dom så det är ganska intressant faktiskt.

Mmm, a det hämtar jag ofta via nätet som bara söker på alla... vad heter dom, förskoleburk och Ingellas lekstuga alla har ju någon form av experiment eller... där finns det jätte mycket mallar att hämta överallt, och a, så det är väl datorn mest nu då. Sen så klart att man hämtar från de andra avdelningarna och ja... att man byter lite erfarenhet då.

- 3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Jag ser det... Jag tycker att det är bra att dom härmar och ritar, av för det är också en perception liksom att öga hand att man kan titta på "vad gör du" och sedan ska man väl uppmuntra givetvis att rita själv men... jag tycker både och. Jag tycker inte det är något fel i alla fall jag skulle inte säga "du ritar precis som"... nej men det är också en form av skapande

liksom att kunna forma av och många som är lite rädda för att måla och rita och så kan få styrka av att dom ritar av för att då ser dom att dom också kan göra ordentligt, det är väldigt viktigt det här med att kunna, även för små barn ser man ju det att dom kan bli så otroligt "det blir inte fint" liksom, det kan man ju försöka... det kan jag lägga mig i lite och säga det att man kanske kan hitta på något så att det blir något fint av det och så att dom inte slutar bara för att det blir lite fel.

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?) Vid JA: Varför (vad har ni för syfte) och hur arbetar ni med det?

Vid NEJ: Varför inte?

Ni har fylla i-teckningar då ja.

-Ja det har vi, vi har dom för att barnen vill för det första, dom tycker att det är väldigt roligt med allt det där fylla i och varför man gör det, jag tycker själv... eller om man tänker till sig själv när man satt och fyllde i att det är ganska roligande även om det inte är så skapande i sig så är det ändå en form av skapande med att man byter färger man ska hålla sig innanför linjerna, det är ju också perception det där med öga hand och få ihop det då... ja. Det är också ett sätt att lyckas om det är svårt för någon att rita så kan man ju använda det för att den faktiskt ska lyckas och det blir, tycker dom fint i alla fall. Sedan så tycker ju vi allt är fint ändå men just att de själva kan känna att dom "ååå det blev fint" liksom. Vi har haft en period med väldigt mycket och det har la vart lite så där "nnee nu får vi ta tag i det så att det inte bara blir mallar" men a det också en stund att kanske få komma undan för sig själv och sitta och rita någonstans med en mall och så att fylla i.

5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?

b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?

c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar?

Det är ju att fantasin naturligtvis, att det är viktigt att de också kan men samtidigt så kanske det är barn som inte ritar alls om dom måste ha sin egen fantasi och det är ju bättre att dom ändå får öva på papper och penna liksom men istället för inte alls då. Visst det är det att dom inte får utveckla sin fantasi och sitt skapande... fritt då för då blir dom ändå styrda av en mall då. Fast dom gör ändå ganska mycket mer ofta än bara just mallen dom gör gärna någon extra grejj eller något sådant där så då skapar dom ändå vidare.

Undertiden som Git visar oss runt på förskolan säger hon vid ett tillfälle där hon visar oss pärmen med fylla i-teckningar:

-Egentligen är det väl inget pedagogiskt över huvudtaget med att vi slänger fram sådana här fylla i-teckningar. Det handlar ju om att det är ett socialt samspel, att dom sitter i en grupp och gör något tillsammans.

9.3 Enkäter - Svar

Pedagog 5

1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?

Jag tänker att nästan allt är bildskapande. Man tänker nog på de vanliga aktiviteterna som målning när man tänker bildskapande. Men exempel konstruktion är ju också ett slags bildskapande. Barnen tänker en bild i huvudet om hur deras bygge ska se ut.

b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

Vi har det vanliga målandet. Sen när det tillkommer olika tekniker, exempel som när våra barn limmade fast pärlor på ett papper och gjorde mönster är ju också bildskapande. De bygger med kapplastavar, rör, mosaik ect, är också ett slags bildskapande enligt mig. När vi jobbar med lera skapar barnen med bilder av leran.

2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?

Jag ser att pedagogerna ska finnas i bakgrunden och inspirera barnen. Vi ska inte visa vad som är rätt eller fel utan vi ska tillföra materialet så barnen själva kan utforska och testa deras olika tankar och hypoteser.

b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

Vi använder våran pedagogiska dokumentation och försöker se vad barnen är intresserade av. Efter det som tillför vi de material som vi tror kan hjälpa barnen utveckla sitt bildskapande. Vi jobbar på det sättet att det är barnen som ska komma med idéerna om vad som kan göras.

3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Jag tror det kan vara bra. Barnen lär sig då också att hjälpa varandra. Men sen är det viktigt att vi pedagoger finns där för det barnet som kanske bara härmar för att hjälpa han/hon till att våga måla något eget.

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?)

Nej det gör vi inte. Jag vet inte riktigt vad mallar är för något faktiskt.

Vid NEJ: Varför inte?

Vi har aldrig använt det så jag har inte så mycket erfarenhet av fylla i-teckningar, men jag kan tänka mig att det kan hämma deras egna fantasi och kreativitet på det sättet att det alltid finns något färdigt att bara fylla i.

5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?

b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?

c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar

Positivt kan vara att de barnen som kanske inte gillar att måla för att de är hämmade i att det

ska bli så fint som möjligt vågar testa att bara fylla i färgerna. Negativt -se svaret på fråga 4

Pedagog 6

1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?
b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

Svar: A. För mig är bildskapande allt som har med måleri att göra. Alla sorters olika material på färgen så som vattenfärg, flaskfärg, finger färg osv som barnen får fritt skapa på papper.

B: Barnen brukar spontant själv vilja sitta och måla med tuschpennor vid vissa stunder men vi har även planerande skapandeaktiviteter som är vuxenstyrda där de finns ett mål med varför de gör vissa teckningar.

2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?
b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

Svar A: För att utveckla barnens kreativitet så tycker jag inte att pedagogen skall vara styrande i aktiviteten. För då blir barnen hindrade i deras tankar av vad de vill skapa om pedagogerna redan bestämt att man ska göra på ett visst sätt. Pedagogen kan vara med som en stöttande person som utmanar barnen men jag tycker inte att pedagogen ska vara styrande i aktiviteten.

B: Eftersom jag jobbar på en förskola där vi är mycket utomhus brukar vi hämta in material från skogen och skapa med. Vi bygger ihop olika material från skogen och målar t.ex. löv och kottar.

3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Svar: Jag anser att barnen härmar varandras teckningar för att de ser att de själva inte kan rita t.ex. ett hus och härmar då kompiserna för att lära sig. Jag ser inte detta som något negativt utan visar bara på ett distribuerat lärande att barnen lär av varandra.

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?)
Vid JA: Varför (vad har ni för syfte) och hur arbetar ni med det?
Vid NEJ: Varför inte?

Svar: Både ja och nej. Barnen tycker dessa teckningar är väldigt roliga att måla och därför hade vi de ett tag. Men sen visade de sig att de aldrig ville måla fritt och det kändes som deras kreativa förmåga försvann och de visste inte alls vad man kunde komma på att måla på de sätt som de gjorde innan vi tog fram teckningarna. Vi använder fylla i teckningar vid högtider, så som julen, påsken osv. Då får barnen måla tomtar, granar och påskägg osv.

5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?
b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?
c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar?

Svar: Det positiva är att barnen tycker det är roligt och man kan samtidigt se en utveckling huruvida de håller sig innanför linjen eller inte men jag anser som sagt att fylla i teckningar hämmar barnens bildskapande och fantasi. De blir så låsta vid färdiga mallar att de inte kan komma på något annat att måla. Hade barnen fått välja själva så hade de nog hellre valt fylla i

mallar än att måla fritt. Men eftersom vi bara tar fram de teckningarna vid högtiderna så blir dessa tillfällen speciella för barnen och man ser att de verkligen anstränger sig på ett annat sätt när de målar och inte bara målar två streck på ett papper och sedan går därifrån och leker med något annat.

Pedagog 7

1. a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?
- b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

a) Teckningsutveckling, måleri och tredimensionell form såsom lera, träspill eller annat formbart material. Att arbeta med form ökar förståelsen för bildskapande.
b) Att som yngre barn få testa på olika material. Olika pennor, kritor, färger och tredimensionellt material, se ovanstående exempel. Att i takt med att det verbala språket utvecklas få berätta om sin bild. Längre fram få uppgiften att avbilda sig själv och andra i barnets närhet. Efter det rita kring olika uppgifter. t.ex. Hur man skulle kunna lösa ett problem, kanske ett matematiskt problem. Göra ritningar och få förståelse för att bilder kan berätta ett innehåll för någon annan. Jag har även arbetat med konsthistoria med 4-5 åringar. Berättat och visat bilder. Det är viktigt att barnen använder sitt bildskapande på ett lustfyllt sätt. Penna och papper skall alltid finnas att tillgå för barnen när som helst.

2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande? b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

a) Jag tror det är en klar fördel om pedagogen själv har arbetat med sitt eget bildskapande om än så bara på lärarutbildningen. Materiallära, bildlära, olika teorier kring barns bildskapande är viktigt för att kunna förstå, tolka och utmana barnen i sitt bildskapande.
b) Jag hittar på det mesta själv utifrån det som är aktuellt för barnen t.ex. Intresse eller teman. Jag har själv en tvåårig grundläggande konstnärlig utbildning utöver min förskolläroexamen och därigenom ett brinnande intresse för bildskapande. Vet genom min egen utveckling i teckning och måleri att form är viktigt att arbeta med för att nå ett fördjupat förstående och ett "tränat öga" i bildskapandet. G har arbetat med barn i över tio år och hunnit samla på mig erfarenheter i den egna empirin.

3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Förbjuder man det blir det inte bra. Både och skall vara möjligt för barnen. Härma varandra är ett sätt att lära på men att tänka själv är också viktigt. Den egna tankens utrymme kan man skapa genom att styra in dem i olika sammanhang och gruppkonstellationer.

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?)

Vid JA: Varför (vad har ni för syfte) och hur arbetar ni med det? Vid NEJ: Varför inte? Nej. På förskolan skall barnen utveckla sin egna förmåga att rita. De ritar ju själva konturer och fyller i. Ser inte något syfte med i fyllningsbilder.

5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar? b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande? c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter

angående fylla i-teckningar och mallar?

- a) Negativt: Kanske hämmar vissa barn att rita sina egna bilder. Positiva: Vet inte då jag väljer att inte använda mig av sådant material.
- b) Jag vet inte exakt men det kan nog göra dem osäkra och pedagogerna slappa. De skall kunna utmana barns bildskapande på ett kreativt sätt. Inte trycka upp färdigt material avbildat av en vuxen som genomgått sin utveckling och har ett annat synsätt.
- c) Bara att jag själv ritat i dem som barn. Har inte så uttömmande erfarenheter kring detta i arbetet med barnen.

Pedagog 8

1a. Vad anser du ÄR bildskapande för barn? Material, tekniker etc..?

Allt där man avbildar något från verkligheten eller fantasin. Det kan vara att rita, måla, göra collage, fotografera, arbeta med ritprogram eller bildhanteringsprogram. Skulpturer är också en slags bilder, fast i 3D.

b. Ge exempel på förekommande bildskapande aktiviteter?

Ritar, målar, gör collage, ritar på Ipad, jobbar med play do etc.

2. a. Hur ser du på pedagogens roll i barnens bildskapande?

Pedagogen behövs för att visa olika möjligheter och tekniker. Ibland kan redan några barn och kan instruera eller visa sina vänner. Pedagogen kan också ställa frågor och utmana barnen i sitt skapande.

b. Var ifrån hämtar du idéer och inspiration till bildskapande aktiviteter med barnen?

Andra förskolor, briokataloger, material, barnen, min mamma (som har arbetat med barn/vuxna och skapande länge) etc

3. Hur ser du på att barn härmar och ritar av varandras teckningar?

Alla människor härmar varandra något, är ju bara bra att få tips och idéer från många olika håll, för att sedan hitta vad som passar en själv bäst. Blanda till något eget.

4. a. Använder ni fylla i-teckningar eller mallar? (Vad uppfattar du att det är för skillnad på dessa?) Vid JA: Varför (vad har ni för syfte) och hur arbetar ni med det?

Ja, det gör vi, men våra barn ritar lite som de vill i dessa, och fler barn har också börjat välja att rita, för de känner sig trygga med dem. För att utveckla kan man fylla i med olika material, rita egna å fylla i, rita av osv. Här kan man också få fantastiska samtal genom att sitta med. Vi fick jätteintressant diskussion om varför dinosaurien hade plattor på ryggen eller lång hals, när de fyllde i sina dinosaurieteckningar. Vid NEJ: Varför inte?

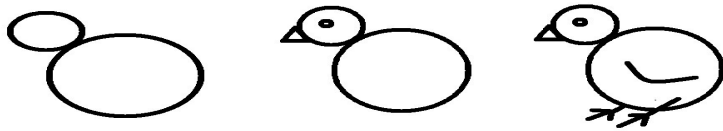
5. a. Vad kan du se för positiva och negativa sidor i fylla i-teckningar och mallar?

b. Vad kan det få för konsekvenser för barns bildskapande?

Som jag sa innan så får de fler barn att våga börja rita mer, men jag är inte så förtjust i de bilderna som följer normen. Flickor med blommor, pojkar som kör racerbilar osv. Risken är väl kanske att de tror att de själva inte är bra på att rita för att de inte klarar rita som på bilden.

c. Vad har du för erfarenhet av barns åsikter angående fylla i-teckningar och mallar?
De flesta älskar det.

9.4 Ritschema

9.5 Länk till hemsida med fylla i-teckningar

<http://www.ritmallar.com/index.php> (Ritmallar.com. (2009). 2012-11-08 kl 14.00)